

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. สภาพการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
2. การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาของอาจารย์พยาบาล
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

วิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีการจัดรูปแบบการบริหารองค์การ โดยมีผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลเป็นผู้บริหารสูงสุด มีคณะกรรมการบริหารวิทยาลัยและคณะกรรมการเฉพาะกิจวิทยาลัย ซึ่งจะมีการจัดตั้งเป็นไปตามวาระการดำเนินงานในแต่ละเรื่อง โดยมีนโยบายของสถาบันพระบรมราชชนกเป็นแนวทางการปฏิบัติงาน อาจารย์พยาบาลจะเป็นผู้ปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขและอำนาจหน้าที่ที่พึงกระทำ เพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยพยาบาลนั้น

Clark and others (1979) ให้ความหมายของบทบาทว่าเป็นหน้าที่ที่บุคคลพึงกระทำเมื่อเข้าครอบครองตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งรวมทั้งหน้าที่ตามตำแหน่งและตามความคาดหวัง

MacDonald and Schellenberg (1971) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า

1. บทบาท หมายถึง เกณฑ์ปกติ (Norms) ความคาดหวัง (Expectation) ข้อห้าม (Taboos) ความรับผิดชอบ (Responsibilities) และลักษณะอื่น ๆ เกี่ยวกับตำแหน่งตามที่สังคมกำหนด จะเห็นได้ว่าในความหมายนี้ บทบาทหมายถึงหน้าที่ที่บุคคลพึงกระทำ
2. บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งพึงคิดและกระทำเพื่อตำแหน่งอื่น ๆ ในความหมายนี้ บทบาทเป็นความคาดหวังของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ต่อบทบาทที่ตนเองต้องประพฤติปฏิบัติ

3. บทบาท หมายถึง แนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ ในความหมายนี้ บทบาทคือ การที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งประพฤติปฏิบัติบทบาทตามความคาดหวังของสังคมที่กำหนดไว้สำหรับตำแหน่งนั้น ๆ

Mitchell (1983) ได้อธิบายถึงบทบาทไว้ว่าบทบาทเป็นสิ่งที่ถูกคาดหวังในตำแหน่งหรือสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บุคคลหนึ่งอาจมีได้หลายบทบาท

Lum (1979) ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า เป็นหน้าที่ที่บุคคลหนึ่งพึงกระทำเมื่อเข้าครอบครองตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งรวมถึงหน้าที่ตามตำแหน่งและตามความคาดหวังโดยเกี่ยวข้องกับบุคคลและสังคม และการกระทำนั้นขึ้นอยู่กับเกณฑ์ปกติ (Norms) ของสังคมด้วย

ภิญโญ สาร (2517) ได้ให้ความหมายบทบาทไว้ว่า หมายถึง ความมุ่งหมายที่บุคคลอื่นคาดว่า บุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งควรจะกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาทนี้จะมีควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลดำรงตำแหน่งอยู่เสมอ

ธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2526) ได้อธิบายไว้ว่า บทบาทเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงระหว่างตัวบุคคลกับองค์การ แสดงถึงพฤติกรรมของคนในองค์การ ที่คาดว่าจะแสดงออก บทบาทเกิดจากผลของการเกี่ยวข้องกันขององค์การที่เป็นทางการ เทคนิควิทยาการ องค์การที่ไม่เป็นทางการ และความคาดหวังของบุคคลในงานที่ทำ

จากแนวความคิดต่าง ๆ ที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า "บทบาท" เป็นพฤติกรรมตามเงื่อนไขและอำนาจหน้าที่ที่พึงกระทำ เมื่อบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งหรือฐานะหนึ่งใด และพฤติกรรมนั้น ๆ ย่อมมีส่วนผูกพันกับความคิดเห็นของผู้ดำรงตำแหน่งหรือฐานะนั้น กับความคาดหวังของสังคมที่เห็นว่าบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งนั้นพึงกระทำ

วิทยาลัยพยาบาลจัดเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา บทบาทของอาจารย์พยาบาลนอกจากจะต้องเป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษาแล้วอาจารย์พยาบาลยังต้องมีบทบาทหน้าที่ทั้งเป็นอาจารย์และเป็นพยาบาลอีกด้วย โดยการผสมผสานบทบาทดังกล่าวจะต้องเป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของสถาบันนั้น ๆ บทบาทของอาจารย์พยาบาลสามารถแบ่งออกได้เป็นด้าน ๆ ได้ดังนี้คือ บทบาทด้านการสอน บทบาทด้านการวิจัยและเขียนเอกสารวิชาการ บทบาทด้านบริการวิชาการแก่สังคม บทบาทด้านกิจการนักศึกษาและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทของอาจารย์พยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข สามารถอธิบายได้ตามลำดับดังนี้

บทบาทด้านการสอน

บทบาทที่สำคัญของอาจารย์พยาบาล คือ การสอนและอบรมนักศึกษาเพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและมีความเป็นคนโดยสมบูรณ์ สามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของตนและทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม จินตนา ยูนีพันธ์ (2527) ได้กล่าวถึงบทบาทด้านการสอนของอาจารย์พยาบาลไว้ดังนี้ คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นผู้ประสานงาน เป็นผู้สืบทอดทางวัฒนธรรม เป็นตัวเชื่อมระหว่างสถาบันการศึกษากับชุมชน เป็นสมาชิกของสถาบันการศึกษา และเป็นสมาชิกของวิชาชีพ

นอกจากนี้ ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ (2524) และ รพี สุวรรณะชฎ (2521) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันเกี่ยวกับบทบาทด้านการสอนของอาจารย์ว่า อาจารย์ต้องเตรียมการสอน วางแผนกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดเตรียมเอกสารและอุปกรณ์การสอน ดำเนินการสอน ประเมินผล ตลอดจนค้นคว้าศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสาขาวิชาที่สอน และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่เสมอ

การพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีการปฏิบัติเป็นแกน การศึกษาพยาบาลจึงมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่มีลักษณะเฉพาะของวิชาชีพ คือ การศึกษาภาคทฤษฎีเป็นการเรียนในชั้นเรียนเพื่อศึกษาถึงหลักการ ข้อความรู้และเนื้อหาวิชาการต่าง ๆ ที่กำหนดในหลักสูตร ส่วนการฝึกภาคปฏิบัติ คือ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นการศึกษาดังวิธีการ โดยนำหลักการมาใช้เพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการพยาบาลตั้งแต่ระดับง่ายไปสู่ระดับยาก ดังนั้นอาจารย์พยาบาลจึงมีบทบาทในการสอนทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติหรือในคลินิกด้วย สำหรับการสอนในคลินิกนั้นอาจารย์พยาบาลเป็นผู้ที่มีบทบาทในการจัดสภาพการณ์ สิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ (นันทนา น้าฝน, 2527) อีกทั้งต้องช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมบนตึกผู้ป่วย ตลอดจนถึงระบบการบริหารงาน และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกับผู้อื่นในทีมสุขภาพ รวมทั้งเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างเต็มความสามารถ (สมคิด รักษาสัตย์ และประนอม โอทกานนท์, 2525) อาจารย์พยาบาลในคลินิกจึงควรมีทักษะการสอนและนิเทศงาน ทั้งแก่นักศึกษาและพยาบาลประจำการ กระทำตนเป็นแหล่งข้อมูลที่ดี มีทักษะในการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติงาน รวมทั้งมีความสามารถในการบริการพยาบาลอย่างมีประสิทธิภาพ

แก่ผู้ป่วย (Alexander, 1972) สอดคล้องกับ พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2525) ที่กล่าวว่า ผู้สอนวิชาการพยาบาลจะต้องเป็นผู้มีความสามารถทางการพยาบาล มีทักษะในการปฏิบัติ การพยาบาล สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาได้

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าอาจารย์พยาบาล เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการศึกษานักศึกษาทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อาจารย์พยาบาลจึงต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอยู่เสมอ และต้องปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ เพื่อที่จะอบรมสั่งสอนนักศึกษาจากผู้ที่มีความไม่รู้ - ให้อ่าน - ให้รู้ ทำไม่เป็น - ให้ทำเป็น ไม่รักวิชาชีพ - ให้อ่านวิชาชีพ มีเจตคติที่ดีในการให้บริการพยาบาล สมรรถภาพทางด้านวิชาการของอาจารย์จึงมีความสำคัญ อาจารย์จะต้องสามารถสอนได้อย่างดี รู้จักใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาการของผู้เรียน มีความรู้ดีในวิชาที่สอนหรือเรื่องที่สอน มีการทดสอบและติดตามผลงานสอนทุกบททุกตอน เตรียมการสอนอย่างดีทุกครั้ง รู้จักใช้วิธีสอนและอุปกรณ์การสอนอย่างเหมาะสม มีความรู้เรื่องหลักสูตรดี ชยัน ตั้งใจสอน ช่วยเหลือและใส่ใจกับผู้เรียนที่เรียนอ่อน สอนให้ผู้เรียนคิดเป็นและปฏิบัติได้ สนใจต่อความเคลื่อนไหวทางวิชาการ และสาระความรู้ต่าง ๆ ทำบรรยากาศในห้องเรียนให้สนุกสนาน รู้จักกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียน และหาประสบการณ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้กับผู้เรียน อาจารย์จะต้องมุ่งให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านเนื้อหาวิชา หลักการและวิธีปฏิบัติ ควบคู่ไปกับปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพพยาบาลและการทำงาน เพื่อเป็นการเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมที่จะไปฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยได้ต่อไป การเรียนภาคปฏิบัติมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการศึกษานักศึกษาจะได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่เป็นจริง และได้ฝึกปฏิบัติจริง โดยประยุกต์ความรู้ที่ได้ศึกษาภาคทฤษฎีมาใช้

อย่างไรก็ตามปัจจุบันวิทยาลัยพยาบาล ประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากร อัตราส่วนอาจารย์ : นักศึกษา เท่ากับ 1:16 ทำให้ภาระงานของอาจารย์พยาบาลหนักมาก ที่ต้องขึ้นนิเทศงานฝึกภาคปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ต้องนิเทศนักศึกษากลุ่มละ 16-20 คน ตลอดทั้งปี เพราะมีนักศึกษาหลายหลักสูตรและหลายชั้นปี (กระทรวงสาธารณสุข, 2537) สอดคล้องกับการศึกษาของเสริมศรี เวชชะ และคณะ (2536) ที่พบว่า อาจารย์พยาบาลนิเทศการฝึกภาคปฏิบัติ มีชั่วโมงการทำงานสูงถึง 25-32 ชั่วโมง/สัปดาห์ การนิเทศการฝึกภาคปฏิบัตินั้นอาจารย์พยาบาลต้องขึ้นนิเทศตลอดเวลาที่นักศึกษาฝึกปฏิบัติงานอยู่ และต้องตรวจรายงานทุกฉบับของนักศึกษาพร้อมทั้งต้องชี้แจงหรือบอกผลของรายงานแต่ละอย่างให้นักศึกษาทราบ อาจารย์พยาบาลต้อง

รับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานการสอนนักศึกษาจำนวนมาก ทำให้อาจารย์ประสบปัญหา ในการพัฒนาสมรรถภาพทางด้านวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่มีเวลาที่จะพัฒนาตนเอง ให้ความก้าวหน้าทางวิชาการ คุณวุฒิของอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาล ปรินญาตรี : ปรินญาโท : ปรินญาเอก เท่ากับ 7.6 : 1.5 : 0.02 (เกณฑ์มาตรฐานทบวงมหาวิทยาลัย สัดส่วนคุณวุฒิของอาจารย์ ปรินญาตรี : ปรินญาโท : ปรินญาเอก เท่ากับ 3.5 : 6.0 : 0.5) นับว่าคุณวุฒิของอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาล ยังห่างไกลจากเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย กำหนดมาก (กองงานวิทยาลัยพยาบาล, 2534) การปฏิบัติงานในบทบาทด้านการสอนของอาจารย์พยาบาลประสบปัญหามากมาย กระทรวงสาธารณสุขจึงได้มีนโยบายให้วิทยากรบรรจุนิวส่วนหนึ่งเป็นนักศึกษาพยาบาลทุน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว เป็นอาจารย์สอนในวิทยาลัยพยาบาลเพื่อแก้ปัญหาการขาดอาจารย์ ทำให้อาจารย์มีประสบการณ์ด้านการทำงานไม่มากเท่าที่ควร (ดารารพร คงจา, 2534) การแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าว เป็นการช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลจึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่จะพัฒนาอาจารย์ที่มีอยู่ และอาจารย์ใหม่ให้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการเรียนการสอนให้สูงขึ้น เพื่อให้ศึกษามีการเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิชาชีพการพยาบาล และพัฒนาตนเองให้เป็นพยาบาลที่ดีต่อไป

บทบาทด้านการวิจัยและเขียนเอกสารวิชาการ

บทบาทของอาจารย์อีกด้านหนึ่ง ได้แก่ บทบาทนักวิจัย คือ เป็นผู้บุกเบิก แสวงหาความรู้ใหม่ ศึกษา รวบรวมแนวความคิด ทฤษฎี เหตุผลต่าง ๆ เพื่อสร้างชุมชนวิชาการหาแนวทางศึกษา เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดความคิด รวมไปถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในสังคม การวิจัยจึงเป็นหน้าที่ประการหนึ่งของอาจารย์ที่จะควบคู่ไปกับการกิจการสอน (วัลลภา เทพหัสติน ณ อยุธยา, 2530) สอดคล้องกับ Simpson (1990) ที่กล่าวว่า บทบาทที่สำคัญของอาจารย์พยาบาลคือ การสอนและการวิจัย

ไพฑูรย์ ปุณสุวรรณ (2536) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการวิจัยไว้อย่างกว้างขวางว่า การวิจัยทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการ การวิจัยจะช่วยให้แก้ปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การปกครอง และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อถือ ที่ไม่ตรงตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ อาจารย์พยาบาลจึงต้องสร้างสรรค้งานวิจัย เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้พัฒนาเนื้อหาวิชาพัฒนาวิธีการสอนใหม่ ๆ และเป็นตัวอย่างในการนำการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนา

องค์ความรู้ในวิชาชีพ การวิจัยเป็นสาเหตุให้อาจารย์พยาบาลสอนสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างกันไป จากหลักสูตรและบ่อยครั้งที่อาจารย์พยาบาลสอดแทรกสิ่งที่ค้นพบได้จากการวิจัยเข้าไปในหลักสูตร (Polit and Hungler, 1983)

การวิจัยเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการศึกษาพยาบาล การบริการ และการบริหารการพยาบาลให้มีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ให้ออกมาด้วยความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร บทบาทด้านการวิจัยของอาจารย์พยาบาล นอกจากอาจารย์จะเป็นผู้ทำวิจัยเองแล้ว ยังรวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การเข้าร่วมในโครงการวิจัยทั้งในสาขาวิชาชีพ และสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การให้ความร่วมมือในการทำวิจัย การเขียนเอกสารประกอบการสอน การแต่งตำรา บทความทางวิชาการ และการนำผลการวิจัยทั้งของตนเอง และผู้อื่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านการศึกษาและสังคม ถึงแม้ว่าภารกิจดังกล่าวจะมีประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งต่อสถาบันการศึกษาพยาบาล แต่สภาพการณ์จริงพบว่าอาจารย์พยาบาลยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย และเขียนเอกสารวิชาการ ซึ่งสาเหตุสำคัญคือการขาดแคลนอาจารย์พยาบาลที่มีความรู้ด้านวิจัยและการเขียนผลงานทางวิชาการ และอัตราอาจารย์พยาบาลที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับงานที่ต้องปฏิบัติ อาจารย์พยาบาลจึงต้องทำงานหนักเกินไป เกิดความท้อถอยเบื่อหน่ายและขาดความก้าวหน้าทางวิชาการของอาจารย์พยาบาล ในสถาบันการศึกษาพยาบาลกระทรวงสาธารณสุขยังไม่ทันเทียมกับอาจารย์อื่น ๆ ในระดับเดียวกัน และขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่มีสิ่งจูงใจให้เกิดการค้นคว้าทางวิชาการเท่าที่ควร (กองวิทยาลัยพยาบาล, 2534)

ผลการวิจัยของ สุณีภา ชินวุฒิ (2538) พบว่า อาจารย์พยาบาลมีบทบาทการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น โดยด้านการปฏิบัติการวิจัยและด้านการเผยแพร่ผลงานวิจัยอยู่ในระดับต่ำ และพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ วุฒิการศึกษา ลักษณะนิสัยที่เอื้อต่อการวิจัย อายุ ประสบการณ์การทำงาน ทิศนคติต่อการวิจัย และการได้รับการศึกษาอบรมด้านการวิจัย ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน ผลตอบแทน นโยบาย และการบริหาร และการสนับสนุนจากหน่วยงาน มีความสัมพันธ์กับบทบาทการวิจัยของอาจารย์พยาบาล ดังนั้นผู้บริหารวิทยาลัยพยาบาลจึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้กำลังใจ และหาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อเอื้อประโยชน์ให้อาจารย์พยาบาลทำการวิจัย และเขียนเอกสารวิชาการเพิ่มมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการพัฒนาทั้งอาจารย์พยาบาล สถาบันการศึกษา และยังผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่นักศึกษาอีกด้วย

บทบาทด้านการบริการวิชาการแก่สังคม

การบริการวิชาการแก่สังคม คือ กิจกรรมที่สถาบันจัดขึ้น เพื่อให้บริการแก่สังคม นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติในชั้นเรียน (เอกชัย เอื้อเฟื้อ, 2529) การให้บริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยพยาบาล ในแผนพัฒนาการศึกษาสาขาพยาบาลศาสตร์ ในแผนการพัฒนาศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 7 (2535-2539) ได้กำหนดนโยบายด้านการให้บริการแก่สังคมไว้ว่า ให้ขยายขอบเขตการบริการวิชาการแก่สังคม ด้านการพยาบาล และสุขภาพอนามัย ของสถาบันการศึกษาพยาบาล ให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น โดยเน้นการประสานงานและระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มีเป้าหมาย ดังนี้

เป้าหมายเชิงปริมาณ

1. จัดบริการวิชาการที่ให้ประโยชน์โดยตรงด้านสุขภาพอนามัยต่อสังคม อย่างน้อยสถาบันละ 3 โครงการต่อปี
2. จัดสรรงบประมาณ เพื่อดำเนินการกิจกรรมด้านบริการวิชาการ อย่างน้อยร้อยละ 5 ของงบประมาณดำเนินงานประจำปีของสถาบัน
3. จัดโครงการสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านบริการวิชาการและผู้แทนองค์กรในชุมชน ในการพัฒนาปรับปรุงงานด้านบริการวิชาการ อย่างน้อยสถาบันละ 1 โครงการต่อปี

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

1. ให้มีกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้ ผ่านทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอื่น ๆ
2. จัดให้มีเครือข่ายสารสนเทศ ด้านการบริการทางวิชาการ ระหว่างสถาบัน การศึกษาพยาบาล (คณะอนุกรรมการทำงาน ศึกษาความต้องการบุคลากร สาขาพยาบาลศาสตร์ ของทบวงมหาวิทยาลัย, 2534)

จากนโยบายดังกล่าวทำให้วิทยาลัยพยาบาลมีการจัดดำเนินงานด้านนี้อย่างชัดเจน และเป็นภารกิจสำคัญที่อาจารย์พยาบาลจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานของวิทยาลัยพยาบาล บรรลุผลสำเร็จ โดยจะมีการจัดกิจกรรมลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การให้คำปรึกษาหรือแนะนำ แก่สาธารณสุข การเข้าฟังและมีส่วนร่วมในการอภิปราย การสัมมนา การเป็นวิทยากร

เผยแพร่ความรู้ต่อชุมชน การจัดประชุม ฝึกอบรม ในโครงการทางวิชาการแก่เจ้าหน้าที่ สาธารณสุขทุกระดับ มีส่วนร่วมในงานด้านสื่อสารมวลชน มีส่วนให้ความช่วยเหลือในด้าน สุขภาพอนามัย เป็นต้น

Startup (1979) กล่าวถึงการบริการสังคมว่า เป็นบทบาทที่สำคัญบทบาทหนึ่งของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมและทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้า อีกทั้งยังก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการของสถาบันการศึกษานั้น ๆ อีกด้วย จากการที่ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงของสังคมภายนอก และทำให้สังคมภายนอก รับรองสถาบันอุดมศึกษาว่าเป็นสถาบันของสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอีกแง่มุมหนึ่งว่า อาจารย์ต้องมีบทบาทเป็นผู้ให้บริการทาง วิชาการแก่สังคม พยายามตอบแทนสังคมที่ได้สนับสนุนให้อาจารย์ได้รับประโยชน์จากการเป็น สมาชิกของสังคมอุดมศึกษา ได้ศึกษาเล่าเรียน ได้รับความก้าวหน้า ความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น เมื่อมีโอกาสที่จะให้บริการแก่คนในชุมชนบ้าง เช่น ได้รับเชิญให้ไปอภิปราย บรรยาย ให้ข้อคิดเห็นอันใดแล้ว อาจารย์ก็น่าจะเต็มใจที่จะให้บริการนี้แก่คนอื่นนอกเหนือจากวิชาที่ อาจารย์รับผิดชอบสอนอยู่

ลักษณะของงานบริการวิชาการแก่สังคมดังกล่าว อาจารย์พยาบาลเพียงคนเดียว มีอาจกระทำให้งานบรรลุผลสำเร็จได้อย่างเต็มที่ จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกัน ของ อาจารย์พยาบาลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งมีการสนับสนุนให้นักศึกษาได้ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยจะมีการวางแผนร่วมกัน ประสานความคิดและกำลังกาย เพื่อการจัดกิจกรรมบริการวิชาการ แก่สังคมบรรลุผลและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด สอดคล้องกับสภาพความต้องการของสังคม

บทบาทด้านกิจการนักศึกษาและทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

บทบาทด้านกิจการนักศึกษา หรืองานบุคลากรนิสิตนักศึกษานั้นเป็นงานที่มีความสำคัญ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่นักศึกษา เนื่องจากมีวัตถุประสงค์สำคัญ ที่จะ พัฒนาคนให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ ช่วยเสริมความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียน อำนวยความสุข ทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ สนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย อำนวยความสะดวก และเตรียมบัณฑิตให้เป็นผู้นำด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสังคมไทย ประกอบด้วยงานหลัก 3 งาน คือ งานบริการและสวัสดิการ งานวินัยและพัฒนานักศึกษาและ

งานกิจกรรมนักศึกษา (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530) ซึ่งงานเหล่านี้ในการศึกษา ระดับอุดมศึกษาเป็นงานหลักสำคัญส่วนหนึ่งที่จะถูกละเลยมิได้จากอาจารย์ ผู้บริหาร และบุคลากรในสถาบัน เพราะเป็นงานที่ทุกฝ่าย จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับตัวอาจารย์พยาบาลเอง ซึ่งจะต้องรับบทบาทหลาย ๆ อย่างในบุคคลคนเดียวกันได้แก่ การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาทางด้านวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม การเป็นอาจารย์เวรสุขภาพในหอพักนักศึกษา การเป็นอาจารย์ประจำชั้น การนำนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการพิเศษของหน่วยงานอื่น ๆ ฯลฯ

ลักษณะของการจัดการศึกษาของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีความแตกต่างจากสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ คือ มีการจัดการเรียนการสอนเป็นคณะเดียว กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการฝึกปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี มีการจัดหอพักให้นักศึกษาเข้ามาอยู่ประจำจนสำเร็จการศึกษา ภายใต้กฎระเบียบที่เคร่งครัดของวิทยาลัยพยาบาลแต่ละแห่ง รวมทั้งมีการจัดหอพักสำหรับอาจารย์พยาบาล ได้พักในบริเวณเดียวกับหอพักที่จัดให้นักศึกษาด้วย จากสภาพดังกล่าวข้างต้นทำให้สภาพการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาล แตกต่างไปจากอาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ อย่างไรก็ดีตามสิ่งนี้ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับนักศึกษา จากการที่อาจารย์พยาบาลได้อยู่ใกล้ชิดกับนักศึกษามาก โอกาสเอื้อที่จะส่งเสริมพัฒนานักศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ จึงมีมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ การที่นักศึกษาต้องเข้าพักในหอพักของวิทยาลัยพยาบาลนั้น วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) ได้กล่าวว่า ที่พักอาศัยเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะเป็นส่วนหนึ่งขององค์การในมหาวิทยาลัย ซึ่งมีหน้าที่เทียบได้กับห้องสมุด ห้องปฏิบัติ และห้องเรียน จึงเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ที่จะพัฒนาหอพักให้เป็นที่อยู่และที่เรียนรู้ชีวิตพร้อม ๆ กัน สอดคล้องกับ Mueller (1961) ที่ว่าประโยชน์ของหอพักในสถาบันการศึกษา นอกเหนือจากการเป็นที่พักอาศัยแล้วยังเป็นสถานที่ส่งเสริมการศึกษาทางวิชาการ และพัฒนาบุคคลด้วย ดังการศึกษาของ Astin (1977) พบว่าสภาพแวดล้อมที่สำคัญที่สุด ที่ส่งผลให้นิสิตนักศึกษาสามารถจบการศึกษา คือ การอาศัยอยู่ในหอพักของมหาวิทยาลัย โดยนิสิตนักศึกษาที่อยู่ในหอพักจะได้เปรียบในด้านความพึงพอใจในประสบการณ์ระหว่างเรียน การมีเพื่อน ความสัมพันธ์กับอาจารย์ ชื่อเสียงของสถาบัน และชีวิตในสังคมมากกว่านิสิตนักศึกษาเดินเรียน ได้รับความสำเร็จในกิจกรรมนอกหลักสูตร โดยเฉพาะการเป็นผู้นำและกิจกรรมด้านกีฬา มีผลการเรียนดีกว่า มีความสนใจทางศิลปะมากขึ้น มีความเป็นอิสระและนับถือตนเองมากกว่า การพัฒนานักศึกษาในหอพัก เป็นการช่วยให้นักศึกษา

รู้จักการปรับตัวและมีชีวิตอยู่ในวิทยาลัยพยาบาลได้อย่างมีความสุข ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะพัฒนาไปสู่ความเป็นคนที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ

อาจารย์พยาบาลจึงควรตระหนักถึงความสำคัญ ของการพัฒนานักศึกษาในหอพัก จัดให้หอพักเป็นแหล่งพัฒนาการนักศึกษาควบคู่ไปกับการเรียนการสอน โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดตั้งสโมสรนักศึกษา จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่ขาดแคลน จัดกิจกรรมที่พัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ ด้านวิชาการ เป็นต้น จัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาทางด้านวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรม อาจารย์เวรสุขภาพในหอพักนักศึกษา อาจารย์ประจำชั้น จัดตั้งคณะกรรมการบริหารในการพิจารณาทุนสำหรับนักเรียน รวมทั้งในการพิจารณาความประพฤติของนักศึกษา ฯลฯ

กิจกรรมการปฏิบัติงานของอาจารย์พยาบาลดังกล่าวมาข้างต้น อาจารย์พยาบาลจะสามารถปฏิบัติได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ และมีประสิทธิภาพเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับการยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญของบทบาทด้านกิจการนักศึกษามากน้อยเพียงใด และปริมาณงานของอาจารย์พยาบาลในการปฏิบัติบทบาทต่าง ๆ เป็นอย่างไร ซึ่งจากการศึกษาของดาราพร คงจา (2534) พบว่าอาจารย์พยาบาลมีปริมาณงานที่ปฏิบัติจริง โดยเฉลี่ย 53 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งมากกว่าเวลามาตรฐานการทำงานที่มหาวิทยาลัยกำหนดไว้ และบทบาทที่อาจารย์ให้ความสำคัญถือเป็นภาระหลักก็คือ บทบาทด้านการสอน ทำให้บทบาทด้านกิจการนักศึกษาได้รับความสำคัญในอันดับรองลงไป อย่างไรก็ตามบทบาทด้านกิจการนักศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษา ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าบทบาทด้านการสอน ดังนั้นเพื่อให้งานด้านกิจการศึกษาล้มฤทธิ์ผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ได้อย่างแท้จริง อาจารย์พยาบาลทุกคนจึงควรยอมรับถึงความสำคัญของบทบาทด้านนี้และทำความเข้าใจในบทบาทของตนอย่างท่องแท้ รวมทั้งต้องร่วมมือกันในการทำงานทุก ๆ คน ตั้งแต่การวางแผน จัดดำเนินงาน แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ตลอดจนประสานงานการทำงาน และประเมินผลร่วมกัน

สำหรับบทบาทการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมนั้น จากการที่สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งปลูกฝังความเชื่อ ทศนคติ และแนวชีวิต จึงต้องตระหนักถึงภารกิจที่จะอบรมบ่มนิสัยเยาวชน ให้มีบุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย ความประพฤติกิริยามรรยาทให้สอดคล้องกับประเพณีไทย และนำให้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบประเพณีให้สอดคล้องกับชีวิตปัจจุบัน นอกเหนือไปจากความพยายามที่จะจัดประสบการณ์ให้นักศึกษาได้ประทับใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530) อาจารย์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการ

เป็นผู้สร้างและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากอาจารย์เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของนักศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นอาจารย์ต้องมีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในสังคม และสามารถที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมเหล่านั้นให้กับนักศึกษาได้เป็นอย่างดี บทบาทด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสามารถทำได้หลายลักษณะ ตั้งแต่การจัดหลักสูตร การสอน การวิจัย จัดนิทรรศการ การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม การเผยแพร่และการอบรม ซึ่งบทบาทด้านนี้มีการปฏิบัติอยู่ในระดับที่น้อยมาก ดังจากการศึกษาของ ดาราวพร คงจา (2534) พบว่า อาจารย์พยาบาลไม่ให้ความสำคัญในงานด้านนี้ รวมทั้งขาดความรู้ ขาดรูปแบบ และขาดวัสดุอุปกรณ์ในการสนับสนุน การชี้แจงให้อาจารย์ได้ทราบถึงบทบาทด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอย่างชัดเจนจึง เป็นสิ่งที่สำคัญ

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาของอาจารย์พยาบาล

บทบาทของอาจารย์พยาบาลนอกจากจะต้องสอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของวิทยาลัยพยาบาลแล้ว อาจารย์พยาบาลยังได้รับคาดหวังจากสังคมรอบข้าง ตนเองและผู้เรียนในการปฏิบัติบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาด้วย ซึ่งจะมีบทบาทในการสนับสนุนช่วยเหลือนักศึกษาในด้านต่าง ๆ การให้คำปรึกษาแนะนำทั้งปัญหาทางด้านวิชาการ ปัญหาส่วนตัวและสังคม รวมถึงปัญหาด้านวิชาชีพ การดูแลนักศึกษาให้ เป็นผู้ที่มีความประพฤติและวัฒนธรรมที่พึงามตลอดจนส่งเสริมสนับสนุน ให้นักศึกษามีพัฒนาการไปสู่ศักยภาพในทุกด้าน

บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา

ในระบบของการจัดดำเนินการให้คำปรึกษาและแนะแนวของสถาบันอุดมศึกษาใน อาจารย์นับเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยให้งานดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จ โดยการปฏิบัติบทบาทในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

Mueller (1961) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาว่า อาจารย์ที่ปรึกษามีหน้าที่ช่วยเหลือนักศึกษา ในการวางแผนการเรียน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในจุดมุ่งหมายของการศึกษา และมีความสามารถที่จะช่วยเหลือนำนักศึกษาในการวางแผนการเรียนและเป้าหมายในการเรียน Williamson (1961)

ก็มีความเห็นในทำนองเดียวกันว่าอาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องช่วยเหลือและแนะนำนักศึกษาในการเลือกวิชาเรียนให้ครบตามหลักสูตร นอกจากนี้ยังจะต้องสามารถที่จะนำข้อมูลอื่น ๆ มาประกอบการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับแต่ละคน รวมทั้งยังเป็นที่ปรึกษาปัญหาส่วนตัวและปัญหาทางอาชีพอีกด้วย

Bostaph and Moore (1980) กล่าวว่า บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในกระบวนการให้คำปรึกษา เป็นการปฏิบัติงานในหน้าที่พิเศษ คือ ช่วยให้นักศึกษาแต่ละคนได้รับประโยชน์สูงสุดจากประสบการณ์ในสถาบันการศึกษา ซึ่งการที่จะช่วยให้นักศึกษาได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจากสถาบันการศึกษา Kramer and others (1987 อ้างถึงในจิตต์ผจง สุขะตุงคะ, 2536) ให้ทัศนะว่า อาจารย์ที่ปรึกษาควรสร้างบรรยากาศที่ทำให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ ให้ปฏิบัติต่อนักศึกษาเสมือนนักศึกษาเป็นผู้ร่วมในกระบวนการให้คำปรึกษา มิใช่เป็นผู้รับคำแนะนำเพียงอย่างเดียว ควรทำตนประดุจเป็น "ผู้จัดการ" ในมหาวิทยาลัย โดยประสานงานด้านการบริการตามที่นักศึกษาต้องการ และจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ เพื่อความก้าวหน้าของนักศึกษา

Stickle (1980) นั้น เห็นว่า หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นที่ยอมรับกันในห้องนักการศึกษาทั้งหลาย มี 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาให้สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรตามความสนใจและความต้องการของนักศึกษา
2. ให้ข้อมูลที่เพียงพอแก่นักศึกษาในเรื่องรายวิชา กฎ ระเบียบ และขั้นตอนในการดำเนินการเพื่อช่วยนักศึกษาจัดตารางเวลาเรียน
3. ให้คำปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาต้องช่วยแนะนำนักศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาการ เช่น จะสอบให้ผ่านได้อย่างไร ใช้ทักษะในการศึกษาอย่างไร แรงจูงใจ ฯลฯ
4. ช่วยพัฒนานักศึกษา โดยการเรียนรู้ และทำความเข้าใจนักศึกษา คำนี้ถึงความต้องการ แรงจูงใจ เป้าหมาย ความหวัง รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาส่วนตัว เช่น การปรับตัว และการเข้าใจตนเอง
5. การให้โอกาสและสนับสนุนให้นักศึกษาแต่ละคนวางแผนเพื่อพัฒนากลยุทธ์ทางวิชาการระยะยาว โดยการสำรวจเกี่ยวกับอาชีพ และทางเลือกด้านการศึกษาต่อ

ส่วน Hopkins (1926 อ้างถึงใน ละออ ชุตินทร, 2520) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ค่อนข้างจะครอบคลุม และกว้างขวางว่า อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความสนใจ ให้ความอบอุ่น และเป็นกันเอง กับนิสิตแต่ละคนนอกเวลาเรียน จะต้องเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับรายละเอียดของหมวดวิชา เทคนิค แผนการเรียน จำนวนหน่วยกิตที่นิสิตจะต้องเรียนให้ครบ นอกจากนี้จะต้องมีความสามารถในการแปลความหมายข้อมูลบางอย่างเกี่ยวกับตัวนิสิต ให้ความเอาใจใส่ในด้านการเงิน สุขภาพ นิสัย และทัศนคติ เขาได้เน้นว่าการสร้างสัมพันธภาพในการให้คำปรึกษาทางวิชาการไม่ใช่การแก้ปัญหาโดยการให้คำปรึกษาเท่านั้น แต่เป็นการช่วยให้นิสิตเข้าใจปัญหานั้น ๆ และเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันไม่ใช่การบอกคำตอบในการแก้ปัญหาให้นิสิต

สุรัสวดี มุสิกบุตร (2537) ได้จำแนกบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาตามแนวคิดของ Winston and others ออกเป็นด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา ได้แก่ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรม การศึกษา หลักสูตร รายวิชา แนวทางในการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพ วิธีการปรับตัว การใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย รูปแบบและวิธีการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แนะนำเกี่ยวกับกฎระเบียบ ข้อบังคับของสถาบันที่ควรทราบ รวมทั้งข้อมูลด้านกิจการนิสิตนักศึกษา นอกจากนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษารู้จักกำหนดเป้าหมายทางการศึกษาของตนเองและการให้คำปรึกษาแนะนำนั้น ควรคำนึงถึงความต้องการของนิสิตนักศึกษาเป็นหลัก

2. บทบาทด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา ได้แก่ การแสวงหาวิธีการในการพัฒนานิสิตนักศึกษาในความดูแลให้มีคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ซึ่งสถาบันได้กำหนดไว้ การพัฒนานิสิตนักศึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการอาจทำได้ในหลายรูปแบบ เช่น การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิตนักศึกษาในด้านบุคลิกภาพ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การใช้ภาษา การตั้งเตือนหรือแนะนำแนวทางที่เหมาะสมเมื่อพบข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษา กระตุ้นให้นิสิตนักศึกษารู้จักคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง มีการติดตามประเมินผลการพัฒนานิสิตนักศึกษาในทุกด้าน ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย

3. บทบาทด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา ได้แก่ การสร้างความรู้สึกอบอุ่น และเป็นกันเอง เพื่อให้นิสิตนักศึกษาเกิดความรู้สึกสบายใจและมั่นใจเมื่อมาพบอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้นิสิตนักศึกษากล้าเปิดเผยข้อมูลและความคิดเห็นต่าง ๆ แก่อาจารย์ที่ปรึกษา ทั้งนี้ อาจารย์ที่ปรึกษาควรจัดหารูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ได้แก่

การจัดเวลา และการนัดพบระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ การให้ความสะดวกเมื่อนิสิตนักศึกษาต้องการเข้าพบเพื่อขอคำแนะนำ การให้ความสนใจด้วยการติดตามสอบถามความเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาในความดูแล การให้อิสระเสรีภาพแก่นิสิตนักศึกษาในการแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เมื่อมาขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษา

4. บทบาทด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน ได้แก่ การร่วมคิดร่วมวางแผน และช่วยเหลือในสิ่งที่ปัญหาและอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาในการศึกษาเล่าเรียน โดยมุ่งเน้นให้นิสิตนักศึกษาสามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการควรมีบทบาทด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา เมื่อพบว่านิสิตนักศึกษาในความดูแลควรได้รับการพัฒนาในด้านที่ยังขาดอยู่

สำหรับบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของไทยนั้น ได้มีผู้ให้ความคิดเห็นหลายท่านด้วยกัน ดังที่ ประชุมสุข อาชวอำรุง (2522) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาว่า นอกจากจะให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเลือกวิชาเรียนตามหลักสูตรเป็นรายบุคคล ซึ่งถือเป็นหน้าที่สำคัญอันดับแรกแล้ว อาจารย์ที่ปรึกษายังได้รับมอบหน้าที่เกี่ยวกับนักศึกษาในความดูแลอีก 4 ข้อคือ

1. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนตามความมุ่งหมายของหลักสูตรและสอดคล้องกับความต้องการของนิสิตแต่ละคน
2. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวและความประพฤติของนิสิต
3. ช่วยแก้ปัญหา นิสิตทั้งในทางส่วนตัวและทางวิชาการ
4. เป็นผู้แทนคณะในการติดต่อกับนิสิต ประสานความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตและคณาจารย์

เจริญผล สุวรรณโชติ (2516) ได้อธิบายหน้าที่สำคัญของอาจารย์ที่ปรึกษาว่าคือ การพบปะกับนักศึกษาเป็นประจำ การจัดเวลาให้นักศึกษาเข้าพบ การทำบันทึกข้อมูลของนักศึกษา การจัดโปรแกรมการเรียนให้นักศึกษา เช่น ให้นักศึกษาเลือกเรียนวิชาที่ตนถนัด การทำตัวอย่างที่ดี เช่น เมื่อแนะนำนักศึกษาไปอย่างไรแล้ว ตนเองจะต้องสามารถทำได้ การตรวจตราดูแลเอาใจใส่เป็นประจำ การควบคุมดูแลในด้านต่าง ๆ และการให้คำปรึกษาแนะนำ

สำเนา ๖ ขจรศิลป์ (2534) ได้จำแนกหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาออกเป็นหลายด้าน ดังนี้

1. หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านวิชาการ
 - 1.1 ให้การปรึกษาแนะนำนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเลือกวิชาเรียน
 - 1.2 ให้คำแนะนำนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับการลงทะเบียนวิชาเรียน
 - 1.3 ควบคุมการลงทะเบียนเรียนของนิสิตนักศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ
 - 1.4 ให้คำปรึกษาแก่นิสิตนักศึกษาเพื่อเลือกวิชาเอก-โท และการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 - 1.5 ให้การแนะนำนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีการเรียน การค้นคว้าและติดตามผลการเรียนของนิสิตนักศึกษาอย่างสม่ำเสมอ
 - 1.6 ทักท้วงการลงทะเบียนเรียนบางวิชาของนิสิตนักศึกษา เมื่อพิจารณาเห็นว่า การลงทะเบียนเรียนวิชานั้น ๆ ไม่เหมาะสม
 - 1.7 ให้การปรึกษาแนะนำหรือตักเตือนเมื่อผลการเรียนของนิสิตนักศึกษาต่ำลง
 - 1.8 ให้การปรึกษาแนะนำและช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาเพื่อการแก้ไขอุปสรรคปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ
 - 1.9 ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคิดค่าคะแนนระดับเฉลี่ยของนิสิตนักศึกษา
 - 1.10 ให้การปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการศึกษาต่อในระดับสูง
2. หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านบริการและพัฒนานักศึกษา
 - 2.1 ให้การแนะนำเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับและบริการต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยและชุมชน
 - 2.2 ให้การปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาส่วนตัว ได้แก่ ปัญหาสุขภาพอนามัย ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต
 - 2.3 ให้การปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาสังคม เช่น ปัญหาการปรับตัวในสังคม และปัญหาการคบเพื่อน
 - 2.4 ให้การปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลิกภาพ ความประพฤติและจริยธรรม
 - 2.5 ให้การปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านอาชีพ ได้แก่ การให้ข้อมูลในแง่มุมต่าง ๆ

เช่น ลักษณะของงาน สภาพแวดล้อมของงาน ตลาดแรงงาน ตลอดจนจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ
ที่นิสิตนักศึกษากำลังศึกษาอยู่

2.6 ให้การแนะนำเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมนิสิตนักศึกษา

2.7 ให้การรับรองนิสิตนักศึกษาเมื่อนิสิตนักศึกษาต้องการนำไปแสดงแก่ผู้อื่น

2.8 บ่อนข้อมูลย้อนกลับ (feedback) มายังผู้บริหารและคณะกรรมการ
อาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษา

2.9 ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการอาจารย์ที่ปรึกษา

2.10 ชี้แจงให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา และหน้าที่ของ
นิสิตนักศึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษา

2.11 ในกรณีที่นิสิตนักศึกษาแต่งกายไม่เรียบร้อยหรือมีความประพฤติไม่เหมาะสม
อาจารย์ที่ปรึกษาต้องตักเตือน

3. หน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาด้านอื่น ๆ

3.1 พิจารณาคำร้องต่าง ๆ ของนิสิตนักศึกษาและดำเนินการให้ถูกต้องตาม
ระเบียบ

3.2 ประสานงานกับอาจารย์ผู้สอนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดย
เฉพาะกองกิจการนิสิตนักศึกษา กองบริการการศึกษา เพื่อช่วยเหลือและเพื่อประโยชน์ของ
นิสิตนักศึกษา

3.3 กำหนดเวลาให้นิสิตนักศึกษาเข้าพบเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำอย่างสม่ำเสมอ

3.4 เก็บข้อมูลรายละเอียดของนิสิตนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบเพื่อใช้กับ
ระเบียบสะสมของนิสิตนักศึกษา

3.5 สร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจอันดีระหว่าง นิสิตนักศึกษา อาจารย์
คณะ และมหาวิทยาลัย

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2533) กล่าวถึงหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาว่ามี
หลายประการ ดังนี้

1. ด้านวิชาการ

1.1 ดูแลให้การแนะนำเรื่องการศึกษาการจัดโปรแกรมการศึกษาตลอดทุก
ภาคการศึกษา เพื่อให้ทราบความต่อเนื่องของการจัดรายวิชาตลอดหลักสูตร และให้เรียน
ตามหลักสูตรที่กำหนด

1.2 แนะนำวิธีการเรียน ให้นักลิตรู้จักวิธีการค้นคว้า ระบบหน่วยกิต การทำรายงาน การติดตามสาระการสอน การจดคำบรรยาย ตลอดจนวิธีการสอน

2. ด้านการปรับตัว

สร้างความมั่นใจให้นักลิต แนะนำแนวทางการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม เพื่อนนักลิต ตลอดจนการปรับตัวเข้ากับระบบระเบียบต่าง ๆ ในสถาบัน อาจารย์ที่ปรึกษาจะให้แนวความคิด เพื่อนักลิตจะปรับตัวได้อย่างถูกต้อง

3. การพัฒนาความพร้อมเพื่อเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์

ให้ข้อคิด แนะนำทางปฏิบัติตนเพื่อจะเตรียมคนไปสู่การเป็นคนที่มีสมบูรณ์ใน อนาคต แนะนำพฤติกรรม ตลอดจนให้มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อสถาบัน สังคม และครอบครัวของ นักลิต อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นบุคคลสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้นักลิตปรับเปลี่ยนไปในวิถีทางที่ถูกต้อง ความใกล้ชิดของอาจารย์ที่ปรึกษาจะให้นักลิตปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ดี

4. ด้านการเงิน

อาจารย์ที่ปรึกษาควรศึกษาระเบียบเรื่องทุนต่าง ๆ เพื่อที่จะให้การช่วยเหลือ นักลิตที่มีปัญหาการเงิน โดยอาจจะติดต่อหางานบางเวลาให้ทำในช่วงที่นักลิตว่าง หรือช่วยหา ทุนการศึกษาให้ ถ้าเห็นว่านักลิตมีความจำเป็นในเรื่องนี้ บางครั้งนักลิตมีความจำเป็นในเรื่อง เงินจริง ๆ จะไม่กล้าขอกุณเนื่องจากเกิดความอาย ดังนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาจึงจำเป็นต้องใช้ ความสังเกตและถามจากกลุ่มเพื่อนเพื่อจะได้ให้ความช่วยเหลืออย่างถูกต้อง

5. ด้านวินัย

เมื่อนักลิตมีพฤติกรรมไม่ถูกต้อง ผู้ที่สถาบันการศึกษาจะติดต่อเป็นคนแรกก็คือ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อจะรายงานให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้ทราบว่าคุณนักลิตใน ความดูแลมีพฤติกรรม อย่างไร หรือทำผิดวินัยอย่างไรบ้าง เช่น กรณีวิวาทกันระหว่างคณะ กรณีทุจริตในการสอบ กรณีแต่งกายผิดระเบียบ กรณีการใช้วาจาไม่เหมาะสมกับอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย เป็นต้น อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องมีหน้าที่รับผิดชอบเมื่อนักลิตเกิดปัญหาทางวินัยด้วยเช่นกัน

6. ด้านปัญหาต่าง ๆ

นักลิตอาจมีปัญหาล้วนตัวแตกต่างกัน อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องพร้อมที่จะรับฟัง ปัญหา ช่วยแนะนำแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ เพื่อนักลิตจะได้คลายความทุกข์ ความกังวล เกิดมี กำลังใจที่จะต่อสู้เพื่อให้สำเร็จการศึกษาได้ตามเวลา ซึ่งปัญหาที่มักพบได้แก่ เรื่องการเรียน เรื่องสุขภาพ เรื่องเพื่อน หรือเรื่องการปรับตัว

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยได้กำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ดังต่อไปนี้คือ

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ป.) ได้กำหนดความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ ดังนี้

1. ด้านการศึกษา

1.1 ช่วยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับหลักสูตร ระเบียบ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในหลักสูตรและระเบียบของสถาบันการศึกษา

1.2 ติดตามผลการเรียนของนักศึกษาในความดูแลและเป็นที่ยอมรับในปัญหาการเรียน เช่น แนะนำวิธีการศึกษาที่จะช่วยให้การเรียนได้ผลดีขึ้น ช่วยแนะนำให้กำลังใจแก่ผู้ที่มีผลการเรียนอ่อน เป็นต้น

1.3 ในหลักสูตรที่ให้โอกาสเลือกวิชาเรียน จะให้คำแนะนำในการเลือกวิชาเรียนแต่ละภาค เพื่อผลดีแก่การศึกษาของแต่ละคน

2. ด้านความทุกข์-สุข และปัญหาทั่วไป

2.1 ให้ความเอาใจใส่ ทำให้นักศึกษาเห็นเป็นที่พึ่งและเข้ามาปรึกษาหารือปัญหาต่าง ๆ

2.2 ให้การแนะนำ และหาทางช่วยเหลือในปัญหาต่าง ๆ ของนักศึกษาทั้งโดยตนเอง และโดยการประสานงานกับฝ่ายอื่น เช่น ในกรณีที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ช่วยแนะนำทุน และการยื่นขอทุนต่าง ๆ ที่พึงมี นำปัญหาส่วนตัวของนักศึกษาที่จะมีผลเสียต่อการศึกษา หรือเสียหายต่อหมู่คณะ เข้าหารือหัวหน้าภาควิชา เป็นต้น

3. ด้านชีวิตประวัติ

3.1 ศึกษาให้รู้จักนักศึกษาในความดูแลของตนอย่างเพียงพอ และคุ้นเคยกับรายงานประจำตัวนักศึกษานั้น ๆ

3.2 ลงบันทึกพฤติกรรมที่เด่น ๆ และบุคลิกภาพเด่นชัดเฉพาะตัวนักศึกษาในความดูแลลงในฟอร์ม personal reference เพื่อเป็นประโยชน์แก่การออกใบรับรองให้นักศึกษานั้น ๆ ในอนาคต

3.3 เก็บเรื่องราวของนักศึกษาไว้เป็นความลับ จะเปิดเผยเฉพาะต่อผู้บริหารที่รับผิดชอบโดยตรง

วิทยาลัยพยาบาลทหารอากาศ (2533) ได้กำหนดขอบเขตและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ดังนี้คือ

1. แนะนำและชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน
2. แนะนำกฎระเบียบต่าง ๆ ของสถาบัน
3. แนะนำช่วยเหลือในเรื่องอุปกรณ์ ตำรา และการศึกษาค้นคว้า
4. แนะนำการปรับตัวในชั้นเรียน
5. เอาใจใส่การเรียนของนักเรียนทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมทั้งให้คำปรึกษา

อย่างสม่ำเสมอ

6. แนะนำช่วยเหลือและให้กำลังใจสำหรับนักเรียนที่มีปัญหา
7. แนะนำการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในห้องเรียน
8. แนะนำการปรับตัวต่อเพื่อนร่วมชั้นเรียน รุ่นพี่ รุ่นน้องและพยาบาลประจำหอ

ผู้ป่วย

9. ให้คำปรึกษาและแนะแนวทางแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในหอพัก
10. แนะนำและช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ
11. แนะนำในเรื่องการปรับปรุงบุคลิกภาพ
12. ช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ
13. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างอาจารย์และนักเรียน
14. ส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น
15. ลงบันทึกพฤติกรรมเด่น ๆ ในแบบฟอร์มบันทึกประจำตัวของนักเรียน เพื่อ

เป็นประโยชน์ในการออกไปรับรองในอนาคต

16. นัดพบนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างน้อยภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง หรือมากกว่านั้น
17. แสดงความกระตือรือร้น สนใจรับฟังและให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนเข้าพบ
18. สร้างบรรยากาศในการพูดคุยให้นักเรียนรู้สึกสบายใจที่เล่าเรื่องราวต่าง ๆ

ออกมาอย่างเปิดเผย

19. ให้คำปรึกษาโดยยึดหลักการที่จะให้นักเรียนช่วยตนเองในการแก้ไข้ปัญหา
20. ติดตามผลการให้คำแนะนำปรึกษาที่ทำไปแล้วอย่างต่อเนื่อง

21. พิจารณาส่งตัวนักเรียนให้ไปรับความช่วยเหลือจากแหล่งที่เหมาะสมกว่า หากเกินความสามารถของอาจารย์ที่ปรึกษา

22. อาจารย์แจ้งกำหนดเวลาที่จะให้นักเรียนเข้าพบได้อย่างเป็นกิจลักษณะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2531) ได้กำหนดคุณสมบัติและหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา ว่าอาจารย์ที่ปรึกษาต้องเป็นอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือด้านต่าง ๆ แก่นิสิต ดังนี้

1. ด้านเกี่ยวกับวิชาการ เช่น หลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาในปัจจุบัน อาจารย์รวมถึงการศึกษาต่อในชั้นสูง ระเบียบ และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาและการงานในอนาคต เป็นต้น

2. ด้านไม่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น สวัสดิการสำหรับนิสิต ปัญหาส่วนตัว เป็นต้น นอกจากนี้อาจารย์ที่ปรึกษาคควรให้ความร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับนิสิต

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (2524 อ้างถึงใน ปรีชา บุญมรัตน์, 2525) ได้กำหนดหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่พึงมีต่อนิสิตไว้ดังนี้

1. ให้คำแนะนำในด้านวิชาการ เช่น การวางแผนการศึกษา และการแก้อุปสรรคปัญหาในการเรียนวิชาต่าง ๆ

2. ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นิสิตในเรื่องระเบียบข้อบังคับของสถาบันเพื่อนิสิตจะได้ปฏิบัติตามได้เหมาะสม และให้ข้อมูลเรื่องสวัสดิภาพและบริการต่าง ๆ ที่นิสิตจะได้รับจากมหาวิทยาลัย

3. จัดรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนิสิตที่อยู่ในความดูแล โดยมีระเบียบสนธิสัมพันธ์ประจำตัวนิสิตแต่ละคนเพื่อประโยชน์ในการให้คำปรึกษา และช่วยเหลือด้านต่าง ๆ

4. เป็นที่พึ่งแก่นิสิตเมื่อนิสิตมีปัญหาส่วนตัว

5. ช่วยให้นิสิตพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคมและบุคลิกภาพ

6. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนิสิตที่มหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับนิสิตมอบหมาย

นอกจากนี้ยังมีหน้าที่อันพึงมีต่อมหาวิทยาลัย เช่น เป็นผู้เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร อาจารย์และนิสิต นำนโยบายด้านต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดผลดี ทั้งเป็น

ผู้ที่บ่อนข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของนิสิต มายังผู้บริหารและนักวิชาการของมหาวิทยาลัย

วิทยาลัยครูจันทระเกษม (2520 อ่างถึงใน ละออ ชุดิกร, 2520) ได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไว้ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาแนะนำนักศึกษา ในด้านการเรียน การปฏิบัติตนทั้งในวิทยาลัย นอกวิทยาลัย และด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา
2. เข้าพบนักศึกษาในกลุ่มอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
3. ดูแลกิจการงานประจำชั้นเรียน เช่น การลงทะเบียนวิชาเรียน การขาดเรียน การชำระเงินตามระเบียบสภาการฝึกหัดครู และงานอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนและพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษา
4. รายงานปัญหาที่สำคัญต่อวิทยาลัย โดยผ่านหัวหน้าอาจารย์ที่ปรึกษา คณะกรรมการอำนวยการและวิทยาลัย
5. ดูแลนักศึกษาในความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมทุกครั้งให้เป็นไปโดยเรียบร้อย
6. สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักศึกษากับวิทยาลัย
7. เสนอข้อคิดเห็นต่อคณะกรรมการอำนวยการ เพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และดำเนินการต่อไป
8. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่วิทยาลัยมอบหมาย

สำหรับวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขนั้น ได้มีนโยบายให้อาจารย์พยาบาลเกือบทุกคนเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และรับผิดชอบดูแลนักศึกษาในกลุ่มย่อย ๆ ซึ่งได้รับมอบหมายตลอดช่วงระยะเวลาที่นักศึกษาศึกษาอยู่ในวิทยาลัยพยาบาล ดังมีการกำหนดบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในรายละเอียด ซึ่งจะแตกต่างกันบ้างในแต่ละวิทยาลัยพยาบาล ดังนี้

วิทยาลัยพยาบาลราชบุรี (2534 ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี ราชบุรี 1) ได้กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนี้

1. ประเมินทัศนคติศึกษาในความรับผิดชอบ ในด้านการเรียน ความประพฤติ ระเบียบวินัย และข้อบังคับต่าง ๆ ของสถานศึกษา ให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งบริการและสวัสดิการต่าง ๆ ของสถานศึกษา ที่นักศึกษาจะเข้าไปขอความช่วยเหลือ

2. ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการเรียน การคำนวณหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ยแก่นักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ
3. ติดตาม แนะนำ และช่วยแก้ปัญหาให้นักศึกษาในความรับผิดชอบทุกกรณี ถ้าเกินความสามารถจะแนะนำให้ไปพบผู้ที่ให้ความช่วยเหลือได้ต่อไป
4. จัดรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ
5. ช่วยให้นักศึกษาพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสังคมและบุคลิกภาพ โดยส่งเสริมให้นักศึกษาให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ฝึกเปลี่ยนอุปนิสัยที่ไม่พึงประสงค์
6. ประสานงานกับแผนกวิชาหรืองานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ให้ข้อมูลในการคัดเลือกนักศึกษารับทุนการศึกษา และออกไปรับรองความประพฤติของนักศึกษา
7. ประชุม พบปะ นักศึกษาในความรับผิดชอบอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือกรณีที่จำเป็น
8. รักษาความลับและคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้มาขอคำปรึกษา
9. รับผิดชอบการลาป่วย ลากิจ ของนักศึกษาในความรับผิดชอบ โดยติดตามและเยี่ยมเยียนในระหว่างการลา
10. สอดส่องดูแลความประพฤติและอบรมจรรยาบรรณตามมาตรฐานของสังคม
11. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา

วิทยาลัยพยาบาลชัยนาท (ม.ป.ป. ปัจจุบัน คือ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสัยนาท) และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสระบุรี (2538) กำหนดหน้าที่รับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา ไว้ดังนี้

1. รับผิดชอบนักศึกษาในด้านการเรียน การปฏิบัติงาน และความประพฤติของนักศึกษาทุกระดับชั้นปี ประมาณชั้นปีละ 3-5 คน จนสำเร็จการศึกษา
2. รับผิดชอบในการเก็บบันทึกทุกประเภท เช่น ผลการเรียนผลการปฏิบัติงานและอื่น ๆ ของนักศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยติดต่อขอทราบจากหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าฝ่ายบริการการศึกษา เพื่อนำมาลงบันทึกในรายงาน
3. สอดส่องดูแลความประพฤติและอบรมจรรยาบรรณตามมาตรฐานของสังคม
4. ดูแลทุกข์สุขของนักศึกษา ให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่ในอำนาจและสิทธิที่จะทำได้ ถ้าสวดวิสัยให้ปรึกษาหัวหน้าแผนกแนะแนว หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะกรณี

5. ประชุมพบปะนักศึกษาในความรับผิดชอบอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือกรณีจำเป็นเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักศึกษา
6. รักษาความลับและคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้มาขอคำปรึกษา
7. พิจารณานักศึกษาในความดูแล เพื่อเสนอชื่อเข้ารับทุนการศึกษาประจำปี โดยแจ้งก่อนปิดภาคเรียนประจำปี แล้วส่งแบบฟอร์มการขอรับทุน เมื่อกลับจากปิดภาคเรียนแล้ว
8. เป็นกรรมการผู้สอบประวัติคัดเลือกนักศึกษาที่ขอรับทุน เพื่อส่งให้คณะกรรมการบริหารวิทยาลัยพิจารณาต่อไป
9. รับผิดชอบการลาป่วย ลากิจของนักศึกษาในความดูแลโดยติดตามและเยี่ยมเยียนในระหว่างการลา

จากการนำเสนอแนวคิดบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในและต่างประเทศอาจพอสรุปได้ว่าบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษามักจะเน้นในด้านของความมุ่งสำเร็จของการส่งเสริมพัฒนานักศึกษาในด้านของความรู้และสติปัญญา เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้และสัมฤทธิ์ผลตามหลักสูตรเป็นสำคัญ เช่น ช่วยเหลือนักศึกษาในการวางแผนการเรียน แนะนำนักศึกษาในการเลือกวิชาเรียน รวมทั้งมีบทบาทในด้านปัญหาต่าง ๆ ของนักศึกษาด้วย เช่น ปัญหาส่วนตัว ปัญหาด้านสังคม แต่ก็ยังมุ่งเน้นเพื่อสัมฤทธิ์ผลทางด้านวิชาการเท่านั้น มีการกล่าวถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีของอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาอยู่บ้าง เช่น อาจารย์ที่ปรึกษาต้องมีความสนใจ ให้ความอบอุ่น และเป็นกันเองกับนักศึกษา เน้นความสัมพันธ์อันใกล้ชิดเพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถช่วยเหลือนักศึกษาให้บรรลุสำเร็จในการศึกษา อย่างไรก็ตามก็มีแนวโน้มของบทบาทในด้านการพัฒนานักศึกษาอยู่ด้วย แต่ทว่าบทบาทดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนานักศึกษาในภาพรวมเท่านั้น

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน นักศึกษามีอาจเรียนเพื่อสำเร็จการศึกษาและออกไปปฏิบัติงานเท่านั้น เป้าหมายของการศึกษายังต้องมุ่งถึงการพัฒนานักศึกษาให้ได้รับการพัฒนาตามแนวทฤษฎีของ Chickering (1993) อีกด้วย ซึ่งทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาดังกล่าว ได้อธิบายว่านักศึกษาจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาสมรรถนะ (Developing Competence)

การพัฒนาสมรรถนะ หมายถึง การบรรลุ 3 องค์ประกอบ คือ

- 1.1 สมรรถนะทางด้านสติปัญญา ซึ่งรวมถึงการมีความรู้ ความชำนาญ มีสติปัญญาเพิ่มสูงขึ้น มีความสามารถในการที่จะเข้าใจ ไตร่ตรอง วิเคราะห์ สังเคราะห์

การใช้เหตุผลแก้ปัญหา พิจารณาข้อมูล มีลักษณะการคิดเฉพาะตัว มีความสนใจที่จะเรียนรู้ และซาบซึ้งในสุนทรีย์

1.2 สรรถนะทางด้านร่างกาย ซึ่งรวมถึงร่างกายที่แข็งแรง สามารถทำงานประจำวันให้สำเร็จได้ด้วยดี

1.3 สรรถนะระหว่างบุคคล ซึ่งรวมถึงความสามารถในการปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี

2. การพัฒนาอารมณ์ (Managing Emotions)

การพัฒนาอารมณ์ หมายถึง การเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถปรับสภาวะของอารมณ์ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมและผลกระทบจากสภาพแวดล้อม พร้อมทั้งสามารถแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสมถูกต้อง

3. การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (Moving Through Autonomy Toward Interdependence)

การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง หมายถึง ความคล่องตัว มีจิตใจที่มั่นคง แน่วแน่ มีจุดยืนของตนเอง สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นักศึกษาที่มีการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองจะได้เรียนรู้หน้าที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของความเพียงพอในตนเอง มีความรับผิดชอบที่จะเลือกเป้าหมายด้วยตนเอง และมีความผูกมัดตนเองกับความคิดเห็นของผู้อื่นน้อยลง

4. การพัฒนาการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล (Developing Mature Interpersonal Relationships)

การพัฒนาการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล หมายถึง มีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีเหตุมีผล มีความอดทนและยอมรับว่าคนมีความแตกต่างกัน เรียนรู้ที่จะปรับจิตใจและพฤติกรรมของตนเอง ให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างกับตน รวมทั้งความสามารถสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย ซึ่งการพัฒนาการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลนี้จะรวมถึง

1) ความทนและความลึกซึ้งต่อความแตกต่าง 2) ความสามารถที่จะสร้างความสนิทสนมคุ้นเคย ความทนเกี่ยวกับสภาพของวัฒนธรรม ความแตกต่างของแต่ละบุคคล และเคารพในความแตกต่างนั้น การตระหนัก การมีประสบการณ์กว้าง ความจริงใจเปิดเผย ความอยากรู้อยากเห็น และความไม่มีอคติจะช่วยให้นักศึกษาได้รับความประทับใจในครั้งแรกที่พบ รวมทั้ง

การลดความลำเอียง เชื่อว่าวัฒนธรรมของตนดีที่สุด เพิ่มความร่วมมือรู้สึก คำนึงถึงผู้อื่น และมีความสุขในความแตกต่างนั้น

5. การพัฒนาความมีเอกลักษณ์ (Establishing Identity)

การพัฒนาความมีเอกลักษณ์ หมายถึง การมีแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติ หรือแนวคิดของตน ความสามารถในการเลือกสรรสิ่งที่ดี คิดว่าดีงามและถูกต้อง โดยพัฒนาจากการเลียนแบบบุคลิกภาพ วิธีการคิด วิธีการพูด การวางท่าทาง การแต่งกายจากบุคคล แวดล้อมที่รักและศรัทธา โดยยึดถือปฏิบัติต่อเนื่อง รวมทั้งการแสดงออกทั้งร่างกายและจิตใจ อย่างถูกต้องตามบทบาทของเพศของตน สังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อม โดยการพัฒนาจะรวมถึง 1) ความสุขสบายเกี่ยวกับร่างกายและรูปร่าง 2) ความสุขสบายเกี่ยวกับเพศ และการรับรู้เกี่ยวกับเพศ 3) รู้สึกว่าตนเองอยู่ในสังคม สภาพเหตุการณ์ในอดีตและวัฒนธรรม 4) กระจำงโนมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองจากเรียนรู้บทบาทและวิถีชีวิต 5) ตระหนักในตนเอง จากการตอบสนองการให้คุณค่าของผู้อื่น 6) ยอมรับตนเองและตระหนักถึงคุณค่าในตัวเอง 7) มีบุคลิกภาพที่มั่นคง นอกจากนี้แล้วการพัฒนายังรวมถึงการสะท้อนจากพื้นฐานครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมที่สืบต่อกันมา การมองตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาหรือวัฒนธรรมนั้น ๆ รวมทั้งสภาพแวดล้อมของสังคมและอดีต การพบบทบาทและแบบอย่างลักษณะที่ทำงาน เล่น และที่บ้าน ซึ่งจะเป็นการแสดงตัวของตัวเองอย่างแท้จริง และมีลักษณะที่เป็นตัวเองที่มีความชัดเจน

6. การพัฒนาเป้าหมายชีวิต (Development Purpose)

การพัฒนาเป้าหมายชีวิต หมายถึง ความสามารถในการวางแผน และกำหนด รูปแบบของการดำเนินชีวิต เป้าหมายในชีวิต การจัดลำดับความสำคัญของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มีลักษณะประสานสัมพันธ์กันระหว่างด้านอาชีพ นันทนาการ และวิถีชีวิต โดยการพัฒนาในด้านนี้จะต้องมีการวางแผนที่จะปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และจัดอันดับความสำคัญ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการคือ 1) การวางแผนอาชีพ 2) ความสนใจของบุคคล 3) ความผูกพันในสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและครอบครัว โดยต้องมีการพัฒนาความสามารถผสมผสานเป้าหมายที่หลากหลาย ให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม เป็นเป้าหมายที่มีความหมายและมีทิศทางที่แน่ชัด

7. การพัฒนาบูรณาการ (Developing Integrity)

การพัฒนาบูรณาการ หมายถึง บูรณาการแห่งตนที่พร้อมไปด้วยการมีอุดมการณ์ มีค่านิยมเป็นของตนเอง มีความคิดความเชื่อถือในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การพัฒนาบูรณาการประกอบด้วย

ระยะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องและคาบเกี่ยวกัน ได้แก่ 1) การให้คุณค่าที่เหมาะสม เปลี่ยนแปลงจากมีความเชื่อเป็นของตนเอง โดยไม่สนใจผู้อื่น ไปสู่ความสมดุลของความสนใจของตนเองกับสิ่งที่ผู้อื่นเป็นอยู่ 2) มีค่านิยมเป็นของตนเอง ยืนยันในคุณค่าและความเชื่อ ในขณะที่เดียวกันเคารพสิ่งที่ผู้อื่นเชื่อหรือให้คุณค่า 3) การพัฒนาอย่างสอดคล้องกลมกลืนกัน ระหว่างการมีค่านิยมเป็นของตนเองกับพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

จากการที่นักศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทั้ง 7 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น และ McGowan (1989) ได้เน้นถึงความสำคัญของการบูรณาการทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาในระบบ การให้คำปรึกษาแนะนำทางวิชาการ บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาจึงควรครอบคลุมถึงการ สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาในนักศึกษาโดยครบถ้วนทั้ง 7 ด้าน ดังนั้นผู้วิจัยได้เลือก กรอบแนวคิดของ Chickering เป็นแนวทางการกำหนดบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา ที่จะใช้ สำหรับการวิจัย โดยจำแนกบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาออกเป็นรายด้านตามการพัฒนาในนักศึกษา เพื่อให้บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา สามารถนำไปสู่การพัฒนานักศึกษาด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ จริงและมีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด อย่างไรก็ตาม Chickering and Reisser (1993) ได้เน้นถึงสัมพันธภาพที่ดีต่อกันของอาจารย์กับนักศึกษา สัมพันธภาพที่เกิดด้วยความเป็นกันเอง เปิดเผย อบอุ่น มีความสม่ำเสมอที่จะแสดงซึ่งความเคารพ การดูแลเอาใจใส่ และเต็มใจที่จะ ปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย จะช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาได้รับการ พัฒนาทั้งด้านสมรรถนะความเป็นตัวของตัวเอง การตั้งเป้าหมายชีวิต และบูรณาการ และผล การวิจัยของ Pascarella and Terenzini (1991) ที่ระบุว่า ผลกระทบของวิทยาลัย ต่อนักศึกษาในด้านตัวอาจารย์จะได้รับการสนับสนุนเมื่อการติดต่อของอาจารย์กับนักศึกษา ขยายออกจากความเป็นทางการในชั้นเรียนไปสู่ความไม่เป็นทางการในสภาพแวดล้อมนอก ชั้นเรียน ซึ่งจะเกิดผลต่อนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นทางด้านบวก ได้แก่ การเจริญเติบโตด้าน สติปัญญา ค่านิยมด้านสังคมและการเมือง ความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระ เพิ่ม ทักษะระหว่างบุคคล การพัฒนาความมีวุฒิภาวะ มีการพัฒนาตัวเอง ทั้งการศึกษา เป้าหมาย การปรับตัวเพื่อนำไปสู่ความเชี่ยวชาญด้านอาชีพ และสิ่งที่สนใจ

สัมพันธภาพอาจารย์กับนักศึกษามีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษาในหลาย ๆ ด้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จำแนกบทบาทด้านสัมพันธภาพกับนักศึกษา เป็นบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาอีก ด้านหนึ่ง นอกเหนือจากบทบาทการพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ และเนื่องจากการพัฒนา นักศึกษาในด้านสมรรถนะ มีการพัฒนาหลายด้านอยู่ในด้านเดียว เพื่อให้บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา

มีความชัดเจน สะดวกต่อการปฏิบัติจริง ผู้วิจัยจึงได้แยกออกเป็น 3 ด้าน คือ บทบาทด้านการพัฒนาสมรรถนะทางด้านความรู้และสติปัญญาของนักศึกษา บทบาทด้านการพัฒนาสมรรถนะทางด้านร่างกายของนักศึกษา และบทบาทด้านการพัฒนาสมรรถนะทางด้านสังคมของนักศึกษา เป็นบทบาทที่รวมการพัฒนานักศึกษาในด้านการพัฒนาสมรรถนะระหว่างบุคคลกับด้านการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลเข้าไว้ด้วยกัน เนื่องจากทั้ง 2 ด้าน เนื่อหากการพัฒนามุ่งเน้นประเด็นที่สอดคล้องกันในเรื่องการปรับตัว การอยู่ร่วมกันในสังคม และการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาของการวิจัยครั้งนี้ จำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาสมรรถนะทางด้านความรู้และสติปัญญาของนักศึกษา 2) ด้านการพัฒนาสมรรถนะทางด้านร่างกายของนักศึกษา 3) ด้านการพัฒนาสมรรถนะทางด้านสังคมของนักศึกษา 4) ด้านการพัฒนาอารมณ์ของนักศึกษา 5) ด้านการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของนักศึกษา 6) ด้านการพัฒนาความมีเอกลักษณ์ของนักศึกษา 7) ด้านการพัฒนาเป้าหมายชีวิตของนักศึกษา 8) ด้านพัฒนาบุรณาการของนักศึกษา 9) ด้านสัมพันธภาพกับนักศึกษา

แนวคิดการให้คำปรึกษาและแนะแนวแก่นิสิตนักศึกษา

โดยที่ในปัจจุบันหลักการบริหารกิจการนักศึกษาได้มีการเปลี่ยนแปลงปรัชญาเบื้องต้นจากการควบคุมดูแลนักศึกษามาเป็นการให้บริการ การให้คำปรึกษาและแนะแนว จึงเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของบุคลากรในระดับอุดมศึกษา Tolbert (1972) กล่าวถึงปรัชญาในการให้คำปรึกษาไว้ดังนี้

1. ในการให้คำปรึกษาต้องนึกถึงเด็กถึงคนเป็นลักษณะส่วนรวม
2. คนแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่เหมือนกัน มีคุณค่าเฉพาะตัวไม่สามารถเปรียบเทียบหรือสวมนแทนกันได้
3. เราไม่รู้จักผู้อื่นได้ดีทั้งหมด ฉะนั้นความรู้สึกของเขาเกี่ยวกับตัวเขา มีค่าสำหรับเราในส่วนที่จะเรียนรู้ถึงความปรารถนาของเขา และสามารถตกลงใจร่วมกันได้เท่านั้น
4. ประสบการณ์ต่าง ๆ ของผู้สังเกต การรับรู้ ความรู้แจ้ง และเข้าใจความหมายของประสบการณ์เหล่านั้นจะช่วยให้เขาเข้าใจบุคคลอื่น.

5. บุคคลมีพัฒนาการในทางที่ดี ซึ่งสิ่งนี้จะจูงใจให้เขาพัฒนาตัวตนให้ดีที่สุด เช่น การหาความหมายสำหรับการดำรงชีวิตอยู่ เป็นต้น
6. บุคคลแต่ละคนมีความรับผิดชอบตอเพื่อนมนุษย์ในลักษณะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความต้องการซึ่งกันและกัน ในการพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ และหาความหมายในชีวิต
7. บุคคลมีอิสระในการเลือกว่าเขาจะเป็นอะไร ไม่มีใครที่จะมีอิสระที่สมบูรณ์ที่สุด แต่เขาก็มีหนทางที่จะให้เลือกรออยู่เสมอ
8. บุคคลสามารถใช้ประสบการณ์เดิมเป็นข้อจำกัดในการเลือกของเขา ซึ่งการเลือกนั้นอาจเป็นทิศทางใหม่ที่จะทำให้จุดมุ่งหมายใหม่สมบูรณ์ที่สุด และหลาย ๆ อย่างที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สมบูรณ์ที่สุดสำหรับบุคคล
9. อิสระในการเลือกนั้น จะทำให้เกิดความรับผิดชอบขึ้น ถ้าบุคคลได้อิสระในการเลือกและสามารถตัดสินใจได้เองว่าเขาควรจะเป็นอย่างไร เขาจะเกิดความรับผิดชอบในการเลือกและการเป็นอยู่ของเขา
10. บุคคลโดยธรรมชาติไม่ดีและไม่เลว เขาจะเป็นอย่างนั้นขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับบุคคลอื่น

สำหรับจุดมุ่งหมายของบริการให้คำปรึกษาและการให้คำแนะนำ ทงเรียนอมรชกุล (2525) ได้กล่าวไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อช่วยให้บัณฑิตทุกคนได้จัดสถานการณ์ในการเรียน โอกาสในการศึกษาและให้บัณฑิตได้ศึกษาแล้วเรียนตามความต้องการ ความสามารถ และความสนใจของตน
2. เพื่อร่วมมือกับบัณฑิตคนอื่น ๆ ในการที่จะพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองโดยการสร้างโปรแกรมการเรียน รวมทั้งมีการนิเทศ โครงการดังกล่าวตลอดชีวิตการเป็นบัณฑิตในมหาวิทยาลัย
3. เพื่อช่วยให้บัณฑิตได้เลือกอาชีพ ซึ่งเหมาะสมแก่ความต้องการ ความสามารถ และความสนใจภายในขอบเขตจำกัดของตนเอง
4. เพื่อช่วยให้บัณฑิตได้มีการตระหนักรู้ในตนเองรวมทั้งรู้ปัญหาส่วนตัวของนิสิตเอง ทั้งนี้เป็นสิ่งนอกเหนือจากปัญหาของการศึกษาและอาชีพ

5. เพื่อช่วยนิสิตที่มีความอ่อนนอกอ่อนใจ ไม่สามารถจะเอาชนะอุปสรรคของตนเอง พร้อมกันนั้นก็ช่วยให้นิสิตดังกล่าวสามารถพัฒนาศักยภาพในทางด้านการเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. เพื่อให้ความรัก ความเข้าใจ และให้การสนับสนุนทางด้านจิตใจตลอดจนให้สวัสดิการโดยทั่วไปแก่นิสิตในการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ และการปกครองตนเองในมหาวิทยาลัย

ส่วน Arbuckle (1961 อ้างถึงใน พรชูลี อาชวอรุง, 2525) ได้กล่าวไว้ว่า

1. เพื่อช่วยนิสิตนักศึกษาในการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ การเลือกโปรแกรมการศึกษา หรือเรื่องสำคัญ ๆ อื่น ๆ

2. เพื่อให้นิสิตนักศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีและมีประสิทธิภาพกับผู้อื่น

3. เพื่อช่วยให้นิสิตนักศึกษาเข้าใจตนเอง และยอมรับตนเอง

4. เพื่อช่วยส่งเสริมทักษะทางการศึกษา และการเข้าสังคม และ

5. เพื่อเป็นที่พึ่งพาทองของนิสิตนักศึกษาในยามที่มีปัญหาทางอารมณ์

จุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษา มีทั้งจุดมุ่งหมายในระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปแล้ว วัชร ทรัพย์มี สรุปถึงจุดมุ่งหมายของการให้คำปรึกษาในระยะสั้น ดังนี้คือ (2525 อ้างถึงใน ทิพย์วรรณ กิตติพร, 2537)

1. ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงปรารถนา

2. ส่งเสริมความสามารถของผู้มาขอรับคำปรึกษา ในการตัดสินใจ และวางโครงการในอนาคต

3. ส่งเสริมการปรับปรุงสัมพันธภาพและทักษะการเข้าสังคม

4. ส่งเสริมทักษะของผู้มาขอรับคำปรึกษาในการแก้ปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ

ในชีวิต

ส่วนจุดมุ่งหมายระยะยาวนั้น จะเป็นการช่วยให้ผู้มาขอรับคำปรึกษาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ สามารถตระหนักรู้ตนเองทั้งจุดเด่น และข้อบกพร่อง มีความเข้าใจถึงแรงจูงใจ ความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกของตนเอง

นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมสม่ำเสมอ ควบคุมเองได้ ไม่วู่วาม หรือวิตกกังวลเกินกว่าเหตุ ไม่ท้อแท้ ลี้หน้าง ส่งสารตนเองและปล่อยชีวิตไปตามยถากรรม ตลอดจนสามารถดำเนินการกับสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ไม่ใช้อารมณ์ ไม่จับจด มุ่งมั่นในการกระทำ และเมื่อตัดสินใจแล้วก็จะมีใจจดจ่อและมุ่งมั่นในการกระทำจนสำเร็จลุล่วง เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

การให้คำปรึกษานั้นมีหลายวิธีด้วยกัน แต่วิธีหลัก ๆ มีอยู่ 4 วิธี ได้แก่ (พรชูลี อาชวอำรุง, 2525)

1. วิธีการให้คำปรึกษาแบบนำทาง (Directive Method) วิธีการนี้ผู้ให้คำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง หรือการให้คำปรึกษาโดยวิเคราะห์บุคลิกลักษณะและองค์ประกอบต่าง ๆ ของผู้รับคำปรึกษา

2. วิธีการให้คำปรึกษาแบบไม่นำทาง (Non-Directive Method) การให้คำปรึกษาวิธีนี้บางที่เรียกว่า การให้คำปรึกษาแบบผู้รับคำปรึกษาเป็นศูนย์กลาง มีวิธีการที่มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษา การชี้แจงจุดมุ่งหมายและกระบวนการให้คำปรึกษา การสนับสนุนให้ผู้รับคำปรึกษาพูดและระบายความรู้สึก และการทำความเข้าใจกับผู้ให้คำปรึกษา

3. วิธีการให้คำปรึกษาแบบเลือกใช้วิธีต่าง ๆ (Eclectic Method) การให้คำปรึกษาแบบนี้คือ การเลือกวิธีการหลาย ๆ วิธีมาใช้ ซึ่งมีแนวคิดว่าการใช้วิธีการเดียวอาจจะจำกัดเกินไป ไม่ได้ประโยชน์เท่าที่ควร วิธีนี้ต้องมีการวางแผนเป็นอย่างดี และผู้ให้คำปรึกษาจะต้องรู้วิธีการต่าง ๆ ดีพอที่จะเลือกมาใช้ที่เหมาะสม

4. วิธีการให้คำปรึกษาแบบพฤติกรรมนิยม (Behavioral Method) มีหลักว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ กระบวนการให้คำปรึกษาคือ การพยายามให้ผู้รับคำปรึกษาเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อเป็นการแก้ปัญหาหรือปรับปรุงตนเอง ผู้ให้คำปรึกษาจะใช้หลักการเรียนรู้เป็นวิธีการช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาปรับพฤติกรรม เช่น การให้แรงเสริมต่อพฤติกรรมที่ต้องการสนับสนุน เป็นต้น

ประเภทของการให้คำปรึกษา มี 2 ประเภท คือ

1. การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล (Individual counseling) เป็นการช่วยเหลือเด็ก โดยมีการพบปะกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษา กับผู้รับบริการ ซึ่งเป็นการช่วยให้

ผู้รับบริการเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อม แล้วนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจปัญหา พัฒนาตนเอง ได้สมควรปรารถนา

2. การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม (Group counseling) เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลที่มีความต้องการที่จะปรึกษาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยร่วมกันปรึกษารื้อหรือซึ่งกันและกันเป็นกลุ่ม โดยมีผู้ให้คำปรึกษาร่วมอยู่ด้วย สมาชิกในกลุ่มจะต้องรับความคิดเห็นของผู้อื่น รับฟังความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่มสามารถระบายความรู้สึกของตนให้กับกลุ่มฟังได้ ทั้งนี้เพื่อให้เขามีความรู้สึกว่าเขาได้แสดงความคิดเห็น เช่น การปรึกษาเป็นกลุ่มแก่เด็กที่มีความต้องการที่จะศึกษาต่อ จะเลือกเรียนที่ไหน จะเลือกอาชีพอะไร จะทำงานนอกบ้านหรือทำงานในบ้าน จะแต่งงานดีไหม จะแต่งงานกับใคร เป็นต้น (รวีวรรณ ชินะตระกูล, 2537)

ในการจัดดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้บรรลุผลต่อนักศึกษาอย่างแท้จริงนั้น ทองเรียน อมรัชกุล (2525) ได้เสนอแนวปฏิบัติทั่วไปในการให้คำปรึกษาและการให้คำแนะนำ ไว้ดังนี้คือ

1. มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งศูนย์การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา (Psychological Counseling Center) เพื่อให้บริการแก่นิสิตเป็นรายบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือ ในแง่ของการให้คำปรึกษา และการให้คำแนะนำ รวมทั้งให้บริการแก่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น

2. งานบริการจัดให้มีขึ้นในศูนย์การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาควรเป็นงานบริการที่ศูนย์จัดขึ้นโดยตรง และจากการร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย เช่น หอพักกิจกรรม นิสิต

3. ควรจะมีการจัดสัมมนา การอบรม อาจารย์ที่ให้คำแนะนำทางด้านวิชาการ และจัดให้มีคู่มือสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษา

4. เพื่อให้บริการให้คำปรึกษาและแนะนำแก่นิสิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการพัฒนาระเบียนนิสิต (General Student Records) เครื่องมือและแบบทดสอบอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการแนะแนว และการให้คำปรึกษาโดยตรง

5. ทฤษฎีการให้คำปรึกษา ซึ่งผู้ให้คำปรึกษาใช้ควรจะเริ่มต้นจาก "In Loco Parentis"

6. มหาวิทยาลัยจะต้องจัดให้มีการนำเอาปัญหาปัจจุบันของนิสิตออกมาพูดอภิปรายกัน เช่น ปัญหาส่วนตัวในด้านศีลธรรม อารมณ์ สังคมและจิตใจ โดยนำมาพูดใน Laboratory for Moral and Cultural Improvement

7. อาจารย์ที่ให้คำแนะนำทางวิชาการต้องยอมรับภาระอันหนักยิ่งของการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะต้องให้กำลังใจและอุทิศเวลาให้แก่นิสิต ในการนี้ต้องพยายามเทียบภาระการให้คำแนะนำเป็นชั่วโมงการสอน พร้อมทั้งให้ความสำคัญแก่งานมากยิ่งขึ้น ไม่ควรถือว่า "เป็นงานฝากงานแถม" สำหรับอาจารย์ฝ่ายวิชาการ

8. ควรจัดให้มีศูนย์การพัฒนานิสิต (Student Development Center) โดยมีผู้ให้คำปรึกษาและนักวิชาการประจำอยู่ ทำหน้าที่รับผิดชอบการจัดการสอนซ่อมเสริม การพัฒนานิสิตในการเรียน การสร้างทักษะในการศึกษาเล่าเรียน และการจัดชั้นเพื่อทบทวนวิชา

เช่นเดียวกับ Martinson (1960) ได้ให้ข้อคิดเห็นที่สอดคล้องว่าการดำเนินงานในการให้คำปรึกษาเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จอย่างดีนั้น จะต้องมีการวางโครงการที่ดี และจะต้องประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังนี้คือ

1. การสนับสนุนจากฝ่ายบริหารและจากคณะต่าง ๆ
2. การจัดระบบการให้คำปรึกษาที่ดี ควรมีศูนย์รวมแหล่งข้อมูลที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะหาความรู้ได้
3. ควรมีการฝึกอบรมอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อเข้าใจนโยบายของมหาวิทยาลัย วิธีการในการให้คำปรึกษา และมีคู่มือสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน
4. อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องมีเวลาพอในการที่จะให้นักศึกษาเข้าพบ และมีความพร้อมที่จะให้พบด้วย
5. ควรมีการประกาศแจ้งข่าวสารให้นักศึกษาทราบถึงบริการและความช่วยเหลือต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น
6. ควรมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาเห็นว่าปัญหาบางอย่างตนไม่สามารถจะให้ความช่วยเหลือได้ จะต้องติดต่อขอความช่วยเหลือไปยังแผนกอื่น ๆ หรือหน่วยงานอื่น

การให้คำปรึกษาแนะแนวในระดับอุดมศึกษานั้น มีหลักการที่จะช่วยให้นักศึกษา เข้าใจตนเอง สามารถปรับตัวได้ดีทั้งในด้านการศึกษา ส่วนตัว และสังคม ตลอดจนสร้างเสริม ทักษะในการเรียน การเข้าสังคม และช่วยแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์ อีกทั้งช่วยเหลือให้นักศึกษา เกิดการพัฒนาอย่างสูงสุดในทุก ๆ ด้าน จึงถือเป็นความรับผิดชอบที่สำคัญของสถาบันการศึกษา ที่จะจัดดำเนินการงานดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ ของนักศึกษา

ลักษณะการจัดดำเนินการให้คำปรึกษาและแนะแนวในแต่ละสถาบันการศึกษา จะมีความแตกต่างกันไป ดังที่ ทองเรียน อมรัชกุล (2525) ได้กล่าวถึงการดำเนินการงาน โดยทั่วไปว่ามหาวิทยาลัยมักจะกำหนดให้ผลิตประมาณ 8-10 คน อยู่ในความดูแลของอาจารย์ ที่ปรึกษาคนหนึ่ง นอกจากนี้แล้วมหาวิทยาลัยก็จัดบริการกลางไว้อีกในรูปของศูนย์ต่าง ๆ ได้แก่ ศูนย์การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในแง่การให้คำปรึกษาและ การให้คำแนะนำแก่นิสิตในมหาวิทยาลัยทั้งหมด สำหรับการดำเนินการงานของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขนั้น จะอยู่ในความรับผิดชอบของงานแนะแนวและให้คำปรึกษา ซึ่ง จะเป็นบริการที่จัดให้แก่ศึกษาทุกคน รวมทั้งกำหนดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาที่จะช่วยดูแลนักศึกษา เป็นรายบุคคลด้วย โดยรายละเอียดของการดำเนินการงานอาจแตกต่างกันไปในแต่ละวิทยาลัย แต่จะต้องจัดให้ครอบคลุมงานแนะแนวให้มากที่สุด ทั้งในด้านบริการรวบรวมข้อมูลเป็นราย บุคคล บริการสนเทศ บริการให้คำปรึกษา บริการจัดวางตัวบุคคลและบริการติดตามผล โดย ส่วนใหญ่การจัดจะมุ่งเน้นบริการให้คำปรึกษามากที่สุด เนื่องจากถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของ งานแนะแนว แต่อย่างไรก็ตามวิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่ก็ยังประสบปัญหาอยู่มาก เนื่องจาก ไม่มีอาจารย์แนะแนวที่จบการศึกษาด้านนี้มาโดยเฉพาะ ในอันที่จะรับผิดชอบการปฏิบัติงาน แนะแนวและให้คำปรึกษาในวิทยาลัยพยาบาล ภาวะจึงต้องตกอยู่กับอาจารย์ในวิทยาลัยพยาบาล ที่ไม่มีคุณวุฒิโดยตรง ทำให้ประสิทธิภาพของการดำเนินการงานอาจไม่ดีเท่าที่ควร สำหรับราย- ละเอียดของงานแนะแนวที่อาจารย์ผู้รับผิดชอบต้องจัดดำเนินการงาน ได้แก่ (วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนี พระพุทธบาท, 2538)

1. จัดอาจารย์ที่ปรึกษาให้นักศึกษาทุกคน โดยเฉลี่ย 18-20 คน/อาจารย์ 1 คน
2. จัดชั่วโมงปรึกษาเพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาได้พบนักศึกษาในแต่ละเดือน
3. จัดทำแบบฟอร์มประวัติส่วนตัวนักศึกษา บันทึกพฤติกรรมต่าง ๆ

4. จัดทำแบบฟอร์มประวัติการขอรับทุนการศึกษา การแจ้งผู้ปกครองนักศึกษาที่ได้รับทุน
5. ให้บริการแก่นักศึกษาในการให้คำแนะนำนักศึกษาเรื่องส่วนตัว อารมณ์ สังคม ฯลฯ
6. ให้บริการสถาบันในด้านการแนะแนวการทำงาน การศึกษาต่อในวิชาชีพพยาบาล
7. ให้บริการนอกสถาบันแก่สถาบันหรือหน่วยงานอื่น ๆ
8. ร่วมมือกับแผนกวิจัยและประเมินผลการศึกษาติดตามนักศึกษาที่เรียนอ่อน
9. ติดตามความประพฤติของนักศึกษาที่ได้รับทุน

จากสถานการณ์ปัจจุบันวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขกำลังประสบปัญหาการดำเนินงานให้คำปรึกษาและแนะแนว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดผู้รับผิดชอบงานนี้โดยตรง เนื่องจากอาจารย์แนะแนวที่จบด้านจิตวิทยาการแนะแนวโดยเฉพาะไม่มี การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบชัดเจนนัก รวมทั้งไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานนี้มีความสำคัญยิ่งต่อสัมฤทธิ์ผลและพัฒนาการของนักศึกษา วิทยาลัยพยาบาลจึงได้จัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาที่จะดูแลรับผิดชอบนักศึกษาขณะใช้ชีวิตในวิทยาลัยพยาบาลเป็นรายบุคคลด้วย โดยการเลือกและแต่งตั้งนั้น ไม่มีการกำหนดเป็นนโยบายที่แน่นอน ถือเป็นความรับผิดชอบของอาจารย์ด้านวิชาการเกือบทุกคนที่จะต้องทำหน้าที่ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา โดยหวังผลว่าอาจารย์ที่ปรึกษาจะเป็นผู้ที่จะช่วยให้การดำเนินงานให้คำปรึกษาและแนะแนวในวิทยาลัยพยาบาลบรรลุผลยิ่งขึ้นซึ่งก็คงเพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากวิทยาลัยพยาบาลส่วนใหญ่ยังขาดการจัดระบบการให้คำปรึกษาที่ดี ขาดการประสานงานกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาดูด้วยกัน และระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับอาจารย์ผู้รับผิดชอบงานแนะแนวและให้คำปรึกษาของวิทยาลัยพยาบาล การกำหนดบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบก็คลุมเครืออยู่ อีกทั้งการที่อาจารย์พยาบาลจะต้องรับภาระงานอื่น ๆ อีกมากมายนอกเหนือจากการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ดังนั้นการจัดดำเนินงานแนะแนวและให้คำปรึกษาของวิทยาลัยพยาบาลจึงควรที่จะได้รับการพิจารณา ทบทวน เอาใจใส่ ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในทุก ๆ ด้าน เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในชีวิตการศึกษาและมีการพัฒนาตนเองสู่ศักยภาพสูงสุดได้อย่างแท้จริง

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท

การที่บุคคลจะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้ดีเพียงใด ย่อมมีความเกี่ยวเนื่องกับลักษณะของบทบาทที่เกิดขึ้น ซึ่ง Mitchell (1983) ได้อธิบายถึงกระบวนการเกิดบทบาทไว้ว่า การเกิดบทบาทหรือพฤติกรรมตามบทบาทนั้นมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. กลุ่มมีความคาดหวังต่อบทบาทของตำแหน่งนั้น ๆ (Group expectations for a particular position) เป็นขั้นของการคาดหวังต่อบทบาทใดบทบาทหนึ่ง (role expectation) ซึ่งจะคล้ายคลึงกับบทบาทอุดมคติ (Ideal roles) ของสังคมหรือผู้ที่เกี่ยวข้องว่า ผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้นควรมีบทบาทอย่างไร

2. มีการสื่อสารเกี่ยวกับความคาดหวังนั้น (Communication about expectations) เป็นขั้นของการสื่อสารเกี่ยวกับ ความคาดหวังนั้น ๆ ให้แก่บุคคล อาจจะโดยการปฐมนิเทศ การฝึกอบรม

3. การรับรู้ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาท (Perceived expectations about role) เมื่อบุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความคาดหวังของสังคมต่อบทบาทแห่งตนแล้ว ก็จะเกิดการรับรู้ และสามารถคาดหมายถึงบทบาทที่ตนจะต้องแสดงออก เป็นขั้นที่บุคคลต้องคำนึงว่า เขาต้องทำอะไรและควรจะทำอะไร โดยใช้วิจารณญาณของตน

4. มีพฤติกรรมหรือปฏิบัติตามบทบาท (Actual role behavior) เป็นขั้นที่บุคคลแสดงบทบาทออกมา ซึ่งอาจจะเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือไม่ แตกต่างอย่างไรรันขึ้นอยู่กับการรับรู้ และความคาดหมายต่อบทบาทนั้น ๆ ของบุคคล จากขั้นที่ 3

เขาได้กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำรงบทบาท (Role problem) ไว้ว่า ในการดำรงบทบาทนั้น การแสดงออกที่แท้จริงของบทบาทอาจจะไม่เป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่มหรือสังคม ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายประการ เขาได้แบ่งปัญหาจากการดำรงบทบาทออกเป็น 3 ชนิด คือ ความขัดแย้งในบทบาท ความคลุมเครือในบทบาท และความมากเกินไปของบทบาท

Allport (1961) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า เป็นความคาดหวังของสังคมต่อบุคคลในขณะครอบครองตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง เมื่ออยู่ในกลุ่มคน ดังนั้นการแสดงออกเฉพาะในขณะดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่อไปนี้

1. Role Expectation คือ บทบาทที่มีอยู่ในสังคม โดยบุคคลในสังคมเป็นผู้คาดหวังให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งปฏิบัติเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น

2. **Role Conception** คือ การที่บุคคลกำหนดหรือคาดหวังว่า ตนเองควรจะ มีบทบาทอย่างไร โดยเขาจะวาดภาพบทบาทของเขาตามวิถีทางของเขาเอง ซึ่งอาจจะ สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมก็ได้

3. **Role Acceptance** คือ การยอมรับบทบาทของบุคคล ซึ่งจะเกิดขึ้นภาย หลังจากที่เขาได้มองเห็นแล้วว่า บทบาทนั้นมีความสำคัญต่อตนเอง ทำให้เกิดความมั่นคง อบอุ่น หรือว่าเกิดความขัดแย้งกับแนวทางที่สังคมกำหนดไว้น้อยที่สุด

4. **Role Performance** คือการปฏิบัติตามบทบาทของบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับ การผสมผสานบทบาททั้ง 3 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ทัศนาศูนย์ทอง (2525) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น ได้ถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน เช่น จากผู้อยู่ในตำแหน่งอื่น ๆ รวมทั้งตัวเราเองด้วย สิ่งเหล่านี้เกิดจากกระบวนการซึ่งเรียกว่า "กระบวนการทางสังคม" ถ้าความคาดหวังจาก ทุกฝ่ายไม่ตรงกัน และผู้ดำรงอยู่ในบทบาทไม่สามารถปรับให้มีความพอดีก็จะเกิดปัญหาต่อ ความขัดแย้งในบทบาท หรือความล้มเหลวในบทบาทได้ และผลที่ตามมาก็คือ ความล้มเหลว ของงาน ดังนั้นการแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่จะเป็นไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง และที่สำคัญ ได้แก่

1. ความเข้าใจในบทบาทที่ตนต้องแสดง หรือต้องปฏิบัติ
2. ประสบการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
3. บุคลิกภาพของผู้ที่ต้องแสดงบทบาทนั้น

Hardy and Conway (1988) ได้กล่าวว่าการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท เป็น พฤติกรรมหรือการกระทำที่สอดคล้องกับตำแหน่งที่ได้รับ การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทจะไม่อาจ ดำเนินไปด้วยดี เมื่อบุคคลผู้ดำรงบทบาทประสพกับภาวะของความเครียดในบทบาท มีความ รู้สึกถูกกดดัน คับข้องใจ มีความยากลำบาก ในการดำรงบทบาทใดบทบาทหนึ่ง อันเกิดขึ้นจาก ความคาดหวังในบทบาทกับความสามารถในการแสดงออกตามบทบาทไม่สอดคล้องกัน และ ความรู้สึกยากลำบากในการดำรงบทบาทจะถูกขจัดให้หมดไป ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับการ กำหนดบทบาทหน้าที่ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท และความเข้าใจบทบาทร่วมกัน ของผู้ดำรงบทบาทและผู้ที่เกี่ยวข้อง เขาได้เน้นถึงความสำคัญของการรับรู้บทบาทกับความสามารถ ในบทบาท ว่ามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทว่าจะดำเนินไปได้ดีเพียงใด

สมรรถนะหรือความสามารถ เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถกระทำบทบาทตามที่ได้รับ การคาดหวังได้ ความสามารถในบทบาทมีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

1. ความสามารถจะเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการทางสังคม
2. ความสามารถเป็นสิ่งที่จำเป็นในการกระทำบทบาท
3. ความสามารถทำให้เกิดความก้าวหน้าของบุคคลและสังคม

ซึ่งทักษะพื้นฐานในการแสดงความสามารถในการทำงาน ส่วนหนึ่งมาจาก ความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม และแรงจูงใจของบุคคล นั่นคือการทำบุคคลจะสามารถผสมผสานการ ปฏิบัติตามบทบาทได้ดีเพียงใด สิ่งสำคัญคือ การรับรู้ต่อบทบาท และความสามารถของบุคคล ในการผสมผสานการปฏิบัติบทบาทตามบทบาทที่รับรู้

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติงานของบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้าน ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้แนวคิดไว้หลายแง่มุม ดังต่อไปนี้

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2521) ได้กล่าวว่า การทำงานของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสิ่ง สำคัญ 2 ประการ คือ แรงจูงใจและความสามารถ แรงจูงใจและความสามารถเป็นตัว กำหนดที่สำคัญต่อพฤติกรรมมนุษย์ โดยแรงจูงใจของมนุษย์ขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคล และความต้องเป็นผลของสภาพทางกาย และสภาพทางสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ ความสามารถ ของมนุษย์เป็นผลมาจากสิ่ง 3 ประการ คือ ความสามารถทางสมอง ประสบการณ์ การศึกษา และการฝึกอบรม สอดคล้องกับ สมพงษ์ เกษมสิน (2521) ที่ว่าผลการปฏิบัติงานของบุคคล จะดี มีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนตัวของบุคคลนั้น ร่วมกับ แรงจูงใจที่บุคคลมี

สมยศ นาวิการ (2521) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล ไว้ดังนี้คือ

1. ปัจจัยทางด้านสถานการณ์ จะรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างตลอดจนสภาพแวดล้อมใน การทำงาน เป้าหมายของการปฏิบัติงานที่มีความหมาย การออกแบบงาน และองค์การที่มี ความเหมาะสม
2. การรับรู้ทางด้านบทบาท หมายถึง แนวทางที่บุคคลให้ความหมายงานของเขา ถ้าหากว่าการรับรู้ทางด้านบทบาทไม่ถูกต้องแล้ว ผลการปฏิบัติงานจะเท่ากับศูนย์ ถึงแม้ว่า

ความสามารถและแรงจูงใจในระดับสูงก็ตาม

3. ความสามารถ โดยที่ความสามารถจะเป็นคุณลักษณะของบุคคล และทักษะ หมายถึงระดับของความเชี่ยวชาญ ในงานเฉพาะอย่างความสามารถจะมีความสัมพันธ์กับทักษะ บุคคลที่มีความสามารถเบื้องต้นเฉพาะอย่าง จะเรียนรู้ทักษะที่เกี่ยวข้องได้ดีกว่า

4. แรงจูงใจ McCormick and Ilgen (1980) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการปฏิบัติงานไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ลักษณะที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล ซึ่ง จะแตกต่างกันออกไปส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมการทำงานที่แตกต่างกัน โดยปัจจัยด้านบุคคลนี้ สามารถแบ่งเป็นด้านย่อย ๆ คือ

1.1 จากภายในบุคคล เป็นสาเหตุภายในที่ผลักดันให้แต่ละบุคคลแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานออกมา ได้แก่ ความถนัด ลักษณะทางบุคลิกภาพ ลักษณะทางกายภาพ ความสนใจ แรงจูงใจ อายุ เพศ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น

1.2 จากสิ่งแวดล้อม จะเป็นส่วนช่วยพัฒนาความสามารถที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้น ได้แก่ การศึกษา การฝึกอบรม ประสบการณ์ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านสถานการณ์ หมายถึง เงื่อนไขทางเหตุการณ์ หรือลักษณะของ สิ่งแวดล้อมนอกตัวบุคคล ที่มีผลต่อการแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ตัวแปรทางกายภาพและงาน ได้แก่ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เช่น วิธีการทำงาน สภาพเครื่องมือเครื่องใช้ในงาน สภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงาน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจ สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

2.2 ตัวแปรทางองค์การและสังคม เช่น โครงสร้างขององค์การการ ปกครองบังคับบัญชา เป็นต้น

Uhlaner (1970 อ้างถึงใน McCormick and Ilgen, 1980) กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคคลเป็นผลร่วมกันจากปฏิสัมพันธ์ของปัจจัย 4 ด้านคือ

1. ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย ปัจจัยด้านความสามารถ เช่น ทักษะความนึกคิด และปัจจัยด้านบุคลิกภาพ เช่น ค่านิยม แรงจูงใจ และความสนใจ เป็นต้น

2. ปัจจัยด้านการทำงานและสิ่งแวดล้อม เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ และวิธีการทำงาน

3. ปัจจัยด้านองค์การ เช่น ภาวะผู้นำ สิ่งล่อใจ
4. ปัจจัยด้านการฝึกอบรมพิเศษ และประสบการณ์ร่วมด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงาน จะบรรลุผลสำเร็จได้ ประกอบด้วยหลายปัจจัยพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยจากตัวบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ความสนใจ แรงจูงใจ ทักษะ ความนึกคิด บุคลิกภาพ ความถนัด
2. ปัจจัยจากงาน ได้แก่ โครงสร้างขององค์การ ลักษณะงาน สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงาน

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาถือได้ว่าเป็นตัวแทนของสถาบันอุดมศึกษาในการนำนักศึกษาได้บรรลุเป้าหมาย ตลอดระยะเวลาที่อยู่ในสถาบันจนจบออกจากสถาบันอุดมศึกษานั้นไป (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2530) นั่นคืออาจารย์ที่ปรึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามปณิธานของสถาบัน บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาจึงเป็นบทบาทที่อาจารย์ทุกคนต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะอาจารย์ที่อยู่ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งจะต้องยอมรับในความสำคัญ ความมีคุณค่าของบทบาทดังกล่าว เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ และปฏิบัติบทบาทให้ได้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษานั้น เป็นการกระทำกิจกรรมของอาจารย์พยาบาลต่อนักศึกษาตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา อันจะส่งผลให้นักศึกษาเกิดการพัฒนา โดยการวิจัยนี้ ครอบคลุมถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทด้านการพัฒนานักศึกษาในด้านต่าง ๆ ทั้ง 8 ด้าน และบทบาทด้านสัมพันธภาพกับนักศึกษา

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทด้านการพัฒนานักศึกษา นักศึกษายังเป็นวัยรุ่นตอนปลาย เป็นช่วงชีวิตที่ไวต่อการรับรู้ ไวต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ถ้ามีกิจกรรมที่ดีมีผู้แนะแนวทางที่ดี นักศึกษาจะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะ และพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนามหาวิทยาลัยจึงถือโอกาสนี้เป็นช่วงจังหวะที่จะพัฒนาคนอย่างดีที่สุดให้แก่สังคม การจัดทำมีอาจารย์ที่ปรึกษาจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาได้รับการดูแล เอาใจใส่ ในการอบรมสั่งสอนใกล้ชิด จนสามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้ดีขึ้นตามวิสัยทัศน์ได้ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, 2533)

บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาจึงต้องส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ด้วย นอกเหนือจากด้านวิชาการ หรือความสามารถทางสติปัญญา ดังที่ Chickering (1993) ได้กล่าวว่า การพัฒนาต่าง ๆ ของนักศึกษาในวิทยาลัยนั้นจะมีการพัฒนาทั้ง 7 ด้านด้วยกันคือ การพัฒนาสมรรถนะ การพัฒนาอารมณ์ การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง การพัฒนาการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การพัฒนาความมีเอกลักษณ์ การพัฒนาเป้าหมายชีวิต และการพัฒนาบูรณาการ ซึ่งการที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะปฏิบัติบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในอันที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาดังนั้น Winston and others (1988) ได้เสนอหลัก 7 ประการ ซึ่งมีความสำคัญต่อกระบวนการให้คำปรึกษาทางวิชาการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการให้คำปรึกษาวิชาการเชิงพัฒนา ดังนี้

1. การให้คำปรึกษาวิชาการเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ในการพบปะกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษา ควรเป็นการพบที่มีทิศทางและเป้าหมายที่แน่นอน โดยทั้งสองฝ่ายต้องมีความรับผิดชอบและมีข้อตกลงร่วมกัน

2. การให้คำปรึกษาวิชาการต้องเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพิ่มพูนประสบการณ์ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ซึ่งควรจะสอดคล้องกับปรัชญาของสถาบัน สิ่งที่ควรคำนึงถึงคืออาจารย์ที่ปรึกษาเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใด จะต้องรู้ว่าการจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะส่งผลต่อนักศึกษาอย่างไรเหมาะสมหรือไม่

3. การให้คำปรึกษาวิชาการต้องยึดเป้าหมายเป็นหลัก และต้องมาจากนักศึกษา และเกี่ยวข้องกับการศึกษา อาชีพ และการพัฒนาตนเอง อาจารย์ที่ปรึกษาควรช่วยเหลือให้นักศึกษารู้จักกำหนดเป้าหมายและทำทนายให้นักศึกษาคาดหวังลักษณะที่ตนเองต้องการหลังจากสำเร็จการศึกษา

4. การให้คำปรึกษาวิชาการต้องมีมนุษยสัมพันธ์เป็นหลัก รับผิดชอบที่จะดำเนินการให้คำปรึกษาให้เป็นไปด้วยดี อาจารย์ที่ปรึกษาต้องถือเป็นบทบาทโดยตรงที่จะให้ความสำคัญแก่นักศึกษาเป็นเอกัตบุคคล รวมทั้งจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดี แสดงออกถึงความยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ

5. อาจารย์ที่ปรึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา โดยเฉพาะการแสดงออกทางพฤติกรรม เช่น การรู้จักรับผิดชอบ การควบคุมตนเอง และการรู้จักวางตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากการแสดงออกทางบุคลิกภาพและพฤติกรรมถือว่าเป็นอิทธิพลของอาจารย์ที่มีต่อนักศึกษามากที่สุดในแง่ของการกระตุ้นนักศึกษาให้เกิดการพัฒนา

6. การให้คำปรึกษาวิชาการควรมายามบูรณาการระหว่างความเชี่ยวชาญของการให้คำปรึกษา การเป็นนักวิชาการ และความรอบรู้ในเรื่องกิจการนิสิตนักศึกษา เนื่องจากเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมให้ระบบการให้คำปรึกษาประสบความสำเร็จ

7. อาจารย์ที่ปรึกษาควรรู้ใช้ทรัพยากรในสถาบันและชุมชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุดรวมทั้งควรปรับข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในด้านวิชาการและการบริการนักศึกษาให้เป็นปัจจุบันอันจะมีผลต่อความสำเร็จของการให้คำปรึกษา

ดังนั้นพฤติกรรมของอาจารย์ที่ปรึกษาที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดการพัฒนานั้น จึงไม่ใช่เพียงแต่การให้คำปรึกษาแนะนำทางด้านวิชาการ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา และพัฒนาทางด้านสติปัญญา แต่จะต้องประกอบด้วยพฤติกรรมอื่นด้วย เช่น การให้คำปรึกษาแนะนำด้านอื่น ๆ โดยมีเป้าหมายของการให้คำปรึกษาแนะนำร่วมกันระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษา การมองนักศึกษาในแง่ที่เป็นมนุษย์ที่มีความแตกต่างกัน มีความต้องการเป็นของตนเอง และมีความสามารถที่จะเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาของตนได้ ถ้าได้รับการชี้แนะแนวทางอย่างถูกต้องเหมาะสม (สุนทร อมรวิวัฒน์, 2518) การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษารวมทั้งตั้งแต่นั้นเมื่อนักศึกษามีความประพฤติไม่เหมาะสม และการแสดงออกถึงความรู้ ความสามารถที่จะนำทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่มาใช้เพื่อเอื้อให้เกิดการพัฒนาขึ้นในนักศึกษา

ซึ่งในการที่จะสามารถปฏิบัติบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530) ได้กล่าวว่าอาจารย์ควรยอมรับบทบาท และหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาคน รวมทั้งตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยการมีความพอใจในงานหน้าที่ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นงานสอน งานธุรการ อย่าคิดว่าเป็นงานต่ำ เป็นงานไร้เกียรติ อดทนอดกลั้นบางประเภท ติดตาม ชยันหมั่นศึกษา อ่านระเบียบ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสถาบันอุดมศึกษา เอาใจจดจ่อ หมั่นเรียกประชุมนักศึกษาในความดูแล ให้ความเมตตาธรรม ไตร่ตรองครุ่นคิด หาวิธีที่จะช่วยให้ศิษย์พัฒนาทุกด้านทั้งด้านสติปัญญา สังคม และอารมณ์

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทด้านสัมพันธ์ภาพกับนักศึกษา บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา จะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับนักศึกษา มีความสนใจเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือนักศึกษา ทั้งปัญหาทางด้านการเรียนและปัญหาส่วนตัว (Shotland, 1976) สัมพันธ์ภาพของอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษานั้นมีอิทธิพลยิ่งต่อการส่งเสริมความเจริญ

งอกงามของนักศึกษาทั้งในด้านวิชาการ และด้านส่วนตัว ดังการศึกษาวิจัยของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น Spaulding (1964 cited by Roscoe, Bruce and Peterson, Karen L., 1982) ซึ่งพบว่านักศึกษาที่รับรู้ว่าคุณครูเข้าใจ ยอมรับดูแลเอาใจใส่ และเป็นมิตร จะได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับทัศนคติต่อตนเองมากกว่านักศึกษาที่รับรู้ว่าคุณครูวางอำนาจ คุกคามและเหยียดหยัน นักศึกษาที่ได้รับความอบอุ่นทางด้านอารมณ์จากอาจารย์ จะได้รับการส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จในสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งในด้านการศึกษา และการพัฒนาส่วนบุคคล และ Astin (1977, 1983) ซึ่งพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาในกระบวนการให้คำปรึกษาด้านวิชาการ มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความงอกงามทางด้านวิชาการ พัฒนาการทางด้านสติปัญญา และพัฒนาการส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่มีปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาโดยตรง เช่น การพูดคุยนอกชั้นเรียน มีผลต่อประสิทธิภาพการเรียนของนักศึกษาทุกด้าน อีกทั้งยังสามารถพัฒนาด้านเจตคติและบุคลิกภาพ เช่น ความเป็นผู้นำ ความสามารถในการวิเคราะห์ตนเอง และดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมายได้ เช่นเดียวกับ Chickering and Reisser (1993) ซึ่งกล่าวว่าสัมพันธ์ภาพของอาจารย์กับนักศึกษาที่เกิดขึ้นอย่างอบอุ่น เปิดเผย เป็นกันเอง มีการแสดงออกซึ่งความเคารพ การดูแลเอาใจใส่ที่เต็มใจจะปฏิสัมพันธ์กับนักศึกษาในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายและเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยสนับสนุนให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาทั้งด้านสมรรถนะ ความเป็นตัวของตัวเอง การตั้งเป้าหมายชีวิต และบูรณาการ อาจารย์จะสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาได้อย่างมาก โดยเฉพาะเมื่ออยู่นอกชั้นเรียน ดังที่ Pascarella and Terenzini (1991) ระบุว่าผลกระทบของวิทยาลัยต่อนักศึกษาในด้านตัวอาจารย์จะได้รับการสนับสนุนเมื่อการติดต่อของอาจารย์กับนักศึกษา ขยายออกจากความเป็นทางการในชั้นเรียน ไปสู่ความไม่เป็นทางการในสภาพแวดล้อมนอกชั้นเรียน ซึ่งจะเกิดผลต่อนักศึกษาเพิ่มมากขึ้นทางด้านบวก ได้แก่ การเจริญเติบโตด้านสติปัญญา ค่านิยมด้านสังคมและการเมือง ความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระ เพิ่มทักษะระหว่างบุคคล การพัฒนาความมีวุฒิภาวะ มีการพัฒนาตัวเองทั้งการศึกษาก่อน เป้าหมาย การปรับตัวเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จด้านอาชีพและสิ่งที่สนใจ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในด้านสัมพันธ์ภาพกับนักศึกษา เพื่อเกิดการพัฒนานักศึกษานั้น อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องแสดงพฤติกรรมเกี่ยวกับการมีสัมพันธ์ภาพกับนักศึกษาที่ดี มีความใกล้ชิด ความบ่อยครั้งของการพบปะกันนอกชั้นเรียน ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อบอุ่น เปิดเผยเป็นกันเอง เคารพในนักศึกษา ตลอดจนสื่อสารกับ

นักศึกษาได้อย่างดี ดังที่ พจน์ สะเพียรชัย (2533) ได้กล่าวว่าอาจารย์ที่ปรึกษาต้องกล้าเผชิญปัญหา มีเทคนิคในการรับฟังนิสิตนักศึกษา และเทคนิคในการเสนอแนะเพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้นำไปตระหนักคิดและสามารถตัดสินใจด้วยตัวของเขาเอง นอกจากนี้ ระบุ ศาสตร์ (2532) ได้เน้นถึงแนวทางการเสริมสร้างสัมพันธภาพกับนักศึกษา เกี่ยวกับสัมพันธภาพในแวนอนว่า จะต้องเป็นความรู้สึกเท่าเทียมระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาอย่าติตติภาษาเขียน คือระเบียบมากเกินไป แต่ควรจะเน้นความเป็นมนุษย์ มนุษย์สามารถที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และเราจะภูมิใจที่เราได้มีโอกาสที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ในการที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาได้อย่างดีเพียงใดนั้นย่อมเกี่ยวเนื่องกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการให้คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งมีสาเหตุจากตัวนักศึกษาเอง หรือบางครั้งก็เกิดขึ้นจากอาจารย์ที่ปรึกษา และอื่น ๆ ดังที่ทบวงมหาวิทยาลัย และสมาคมสถาบันอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (2530) ได้จัดประชุมสัมมนา ผลการประชุมกลุ่มพบว่าปัญหาในอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ ขาดประสบการณ์ ขาดความรับผิดชอบ ขาดมนุษยสัมพันธ์ ไม่มีเวลาเพียงพอ และการจัดเวลาไม่เหมาะสม

นอกจากนี้แล้ว Mueller (1961) ได้ให้ความเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งเกิดจากตัวของอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่

1. การขาดความรู้และขาดข้อมูลต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษา เช่น ไม่เข้าใจชัดเจนในเรื่องหลักสูตร เนื้อหาวิชา ไม่มีข้อมูลพอในเรื่องของวิชาที่เปิดให้เลือกเรียน ฯลฯ เหล่านี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจารย์ที่ปรึกษาจะต้องพิจารณาปรับปรุงตนเองเป็นอย่างมาก
2. อาจารย์ที่ปรึกษามีความคิดเห็นเข้าข้างตัวเองหรือถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่มากเกินไป จึงทำให้อาจจะตั้งข้อสมมติฐานตามที่ตนคิดว่าถูกต้อง หรือบางครั้งก็เข้มงวดกับนักศึกษามากเกินไป ทำให้นักศึกษาไม่ยอมเข้ามาขอรับคำปรึกษา
3. การมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม อาจารย์ที่ปรึกษาบางคนขาดความจริงใจในการให้คำปรึกษา ไม่รักษารายบรรณของอาจารย์ที่ปรึกษา เช่น นำเรื่องของนักศึกษาไปเล่าให้ผู้อื่นฟังโดยเห็นเป็นเรื่องขบขัน ไม่เข้าใจความต้องการของนักศึกษา ไม่ยอมสละเวลาให้กับนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของตน ไม่คำนึงถึงจุดหมายอันแท้จริงของการให้คำปรึกษา และบางคนก็แก้ปัญหาให้แก่นักศึกษาโดยขาดการวินิจฉัยที่ดีพอ

นอกจากนี้ยังปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ อีก เช่น อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีเวลาพอที่จะพูดคุยหรือให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา หรือนักศึกษาไม่มีความอดทนพอในการที่จะคอยพบกับอาจารย์ที่ปรึกษา เหล่านี้ ซึ่งมุลเลอร์ ได้เสนอแนะว่า ควรจะได้มีการพิจารณาในเรื่องชั่วโมงในการสอนของอาจารย์ที่ปรึกษา และชั่วโมงการเรียนของนักศึกษา และจะต้องพยายามให้มีเวลาว่างตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกันการศึกษาวิจัยของ ล้าเนาว์ ชจรศิลป์ (2533) ที่พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับตัวอาจารย์ที่ปรึกษาที่สำคัญ คือการขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ไม่ค่อยมีเวลาให้นักศึกษา ส่วนปัญหาในการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ การขาดข้อมูลด้านอาชีพที่นิสิตนักศึกษาสนใจ การขาดผู้ประสานงาน การขาดนโยบายและวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาเกิดกำลังขวัญในการทำงาน และการที่ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติอาจารย์ที่ปรึกษาไว้อย่างชัดเจน

จากผลการวิจัยของ Delisle (อ้างถึงใน ละออ ชูติกร, 2520) ในด้านเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษาแก่นิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมิชิแกน พอสรุปได้ว่าการที่อาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในด้านการให้คำปรึกษาได้เป็นผลสำเร็จอย่างสิ้นเชิงเป็นเพราะ

1. จำนวนนิสิตที่ให้อาจารย์แต่ละคนรับผิดชอบมากเกินไป
2. ไม่มีเวลาพอที่จะให้บริการแก่นิสิตแต่ละคน
3. ไม่พอใจที่จะต้องทำหน้าที่แต่เพียงลงชื่อในบัตรลงทะเบียน
4. คำนิยามของหน้าที่ในการให้คำปรึกษาทางวิชาการไม่ชัดเจน
5. ขาดระเบียบของนิสิตที่สมบูรณ์แบบ
6. ขาดข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตรที่สมบูรณ์แบบและถูกต้อง
7. มีความเชื่อว่าการทำงาน ในหน้าที่นี้จะ ไม่ได้รับผลตอบแทนเท่ากับการสอนและการวิจัย

การวิจัย

ส่วนนิสิตมีความเห็นว่า สิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคคือ

1. มีการเปลี่ยนแปลงการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาทุกปี ทำให้อาจารย์และนักศึกษาไม่สามารถทำความคุ้นเคยและมีความเข้าใจกันได้ดีพอ
2. อาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้กำหนดเวลาไว้เพื่อให้นิสิตเข้าพบได้โดยสะดวก
3. อาจารย์ที่ปรึกษาไม่มีข้อมูลในเรื่องหลักสูตรที่ถูกต้องและสมบูรณ์แบบ

4. อาจารย์ที่ปรึกษาขาดความกระตือรือร้นที่จะทำงานในด้านนี้ทำให้การให้คำปรึกษาเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจต่อนิสิต
5. การให้คำปรึกษายังไม่สนองความต้องการของนิสิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกิจกรรมกลุ่ม

กล่าวโดยสรุปปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษานั้น ส่วนใหญ่แล้วเกิดจากตัวอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นสำคัญ อาจารย์ที่ปรึกษาจึงต้องเร่งพัฒนาปรับปรุงตนเองใหม่ทั้งในด้านการศึกษาความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสามารถให้การปรึกษานักศึกษาได้อย่างมั่นใจ เรียนรู้เทคนิคการให้คำปรึกษาแนะนำ พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีลักษณะอาจารย์ที่ปรึกษาที่ดี สามารถที่จะจัดสรรเวลาของตนเพื่อเข้าพบนักศึกษาในความดูแลอย่างสม่ำเสมอ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ และยอมรับบทบาทที่ต้องปฏิบัติว่ามีคุณค่ายิ่งต่อนักศึกษา ขณะเดียวกันการจัดระบบการให้คำปรึกษาในสถาบันจะต้องเอื้ออำนวยให้อาจารย์ที่ปรึกษาสามารถปฏิบัติบทบาทได้อย่างราบรื่น พึงพอใจ และมีความสุข อันจะยังผลให้การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ในระดับสูงทุก ๆ ด้าน นำไปสู่เป้าหมายการพัฒนานักศึกษาที่เกิดขึ้นได้แท้จริง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้างานวิจัย ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ใดวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา ในการที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลได้รับการพัฒนาตามทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาของ Chickering จะมีเฉพาะผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

ภักตรา จันทปัญญาศิลป์ (2519) ได้ทำการศึกษา ความคิดเห็นของนิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการเกี่ยวกับหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ โดยใช้แบบสอบถามถามอาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตปีที่ 2 และ 4 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ปีการศึกษา 2518 จำนวนอาจารย์ที่ปรึกษา 48 คน และนิสิต 924 คน โดยมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาความคิดเห็นของนิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ เกี่ยวกับกิจกรรมที่อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการปฏิบัติจริง และกิจกรรมที่นิสิตต้องการให้อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการปฏิบัติ รวมทั้งกิจกรรมที่อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการคาดว่าตนควรปฏิบัติ ผลการวิจัย พบว่า นิสิตได้รับความช่วยเหลือ แนะนำ ในระดับน้อยทั้งในด้านการเรียนและด้านส่วนตัว การปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการยังไม่สนองความต้องการของนิสิต นิสิตต้องการที่จะได้รับความช่วยเหลือแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียน ความคิดเห็นนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการว่าควรให้ความช่วยเหลือแนะนำนิสิตในด้านการเรียน และอุทิศตนให้การปฏิบัติงานให้คำปรึกษามากขึ้น

ละออง ชูติกร (2521) ได้ศึกษาบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร โดยการใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารวิทยาลัยครู จำนวน 145 คน อาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 182 คน และนักศึกษาจำนวน 495 คน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาตลอดจนศึกษาปัญหาของอาจารย์ที่ปรึกษาในการปฏิบัติงานด้านการให้คำปรึกษานักศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ที่ปรึกษา และนักศึกษา ในวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ควรมีอายุ 30-34 ปี มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์การสอนในวิทยาลัยครูเกินกว่า 3 ปี ควรเป็นผู้

ที่วางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษา มีอารมณ์มั่นคงหนักแน่น และมีความสามารถในด้านมนุษยสัมพันธ์

2. อาจารย์ที่ปรึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ในด้านการให้ความช่วยเหลือวิชาการ และการอบรมดูแลความประพฤติของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และปฏิบัติค่อนข้างน้อยในด้านการร่วมมือประสานงาน

3. งานที่อาจารย์ที่ปรึกษาควรปฏิบัติมากกว่างานอื่น คือการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษาในเรื่องหลักสูตรและแผนการเรียน การเลือกวิชาและการลงทะเบียนเรียน วิธีการเรียน และการแก้ปัญหาทางการเรียน การเปลี่ยน ถอน เพิ่มวิชาเรียนหรือการลาพักการเรียน และการให้คำแนะนำช่วยเหลือนักศึกษาที่เรียนอ่อนให้ปรับปรุงการเรียน ได้ดีขึ้น ส่วนงานอื่น ๆ นั้นก็ควรปฏิบัติให้มากขึ้น

4. การดำเนินงานในการจัดการให้คำปรึกษา ควรพิจารณาคัดเลือกอาจารย์ที่ปรึกษาโดยให้ภาคต่าง ๆ เป็นผู้คัดเลือกอาจารย์ในแต่ละภาค เสนอให้ฝ่ายวิชาการพิจารณาควรเตรียมการก่อนที่จะให้อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิบัติหน้าที่โดยการจัดสัมมนา และควรมีการจัดสัมมนาอาจารย์ที่ปรึกษาในวิทยาลัยครูเดียวกัน และกลุ่มวิทยาลัยครูด้วยกัน อาจารย์ที่ปรึกษาแต่ละคนควรรับผิดชอบนักศึกษา 10-15 คน จนจบการศึกษาแต่ละระดับ

5. เรื่องที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา คือการที่นักศึกษาส่วนมากไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของชั่วโมง โฮมรูม อาจารย์ที่ปรึกษามุ่งงานด้านการสอนและงานพิเศษอื่น ๆ มาก ทำให้ไม่มีเวลาพอที่จะให้คำปรึกษาแนะแนวแก่นักศึกษาได้เพียงพอ และอาจารย์ที่ปรึกษาไม่สามารถรู้จักนักศึกษาได้ทั่วถึง เพราะไม่มีโอกาสสอนนักศึกษาที่อยู่ในความดูแล

ปรีชา บุญอมรัตน์ (2525) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงกับบทบาทที่คาดหวังเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือในด้านการเรียน ด้านส่วนตัวและการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการตามทัศนะของนิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ ซึ่งต่างสถาบันและต่างเพศกัน กลุ่มตัวอย่างได้แก่นิสิตจำนวน 610 คน และอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการจำนวน 84 คน ในมหาวิทยาลัยภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทที่คาดหวังทั้ง 3 ด้านของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการตามทัศนะของนิสิตสูงกว่าบทบาทที่ปฏิบัติจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ ตามทัศนะของนิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการต่างสถาบันกัน ไม่แตกต่างกัน แต่นิสิตต่างเพศกันมีทัศนะต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง ในการให้ความช่วยเหลือด้านการเรียนและการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังทั้ง 3 ด้าน มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการต่างเพศกัน มีทัศนะต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริง ในด้านการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวัง ในการให้ความช่วยเหลือด้านส่วนตัวแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบทัศนะต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงระหว่างนิสิตและอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ พบว่า การให้ความช่วยเหลือด้านการเรียนและด้านการปฏิบัติงานมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังทั้ง 3 ด้าน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มยุรี สิงห์ไข่มุก (2526) ศึกษาและเปรียบเทียบทัศนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตที่มีต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา และศึกษาปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาคณะศึกษาศาสตร์ หรือครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษานิสิตระดับปริญญาตรี จำนวน 186 คน และนิสิต จำนวน 558 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2525 จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า เกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านบทบาทต่อนิสิต ด้านบทบาทต่อสถาบัน ด้านบทบาทการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะด้าน ด้านส่วนตัวและด้านวิชาการ และด้านบทบาทการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาในเรื่องทั่ว ๆ ไป และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แบบสอบถามคืนมาร้อยละ 87.23 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาจารย์ที่ปรึกษาจาก 3 มหาวิทยาลัยมีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ยกเว้นด้านบทบาทต่อนิสิต ในข้อที่ว่า "การติดต่อกับผู้ปกครองของนิสิตในความดูแลอย่างสม่ำเสมอ" ที่อยู่ในเกณฑ์น้อย ด้านบทบาทการปฏิบัติงานของอาจารย์

ที่ปรึกษาเฉพาะด้าน (ในด้านส่วนตัว) ตามทัศนะของอาจารย์ที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ อยู่ในเกณฑ์มากในข้อที่ว่า "การให้คำแนะนำเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบ
ของตนเองและผู้อื่น" "การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการรู้จักฝึกตนเองให้เป็นคนอดทนเสียสละ
เพื่อส่วนรวม รู้จักคิดและมีเหตุผล" และ "การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการแต่งกายให้เหมาะสม"
ด้านบทบาทการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาเฉพาะด้าน (ในด้านส่วนตัว) ตามทัศนะ
ของอาจารย์ที่ปรึกษาจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อยู่ในเกณฑ์
มากในข้อที่ว่า "การช่วยแก้ปัญหาในการเลือกวิชาเรียน" และตามทัศนะของอาจารย์ที่ปรึกษา
จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อยู่ในเกณฑ์มากในข้อ "การให้คำชี้แจงตรวจสอบผลการลง
ทะเบียน และช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการลงทะเบียน"

2. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีจำนวนนิสิตในความรับผิดชอบต่ำกว่า 20 คน และ 20
คนขึ้นไป มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่แตกต่างกัน

3. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีจำนวนชั่วโมงสอนต่ำกว่า 10 ชั่วโมง และ 10 ชั่วโมง
ขึ้นไป มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่แตกต่างกัน

4. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนในระดับอุดมศึกษา ต่ำกว่า 5
ปี 5-10 ปี และสูงกว่า 10 ปี มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่แตกต่างกัน

5. อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีลักษณะสถานที่ทำงานในตำแหน่งอาจารย์ที่ปรึกษาต่างกัน
มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

6. นิสิตชั้นปีที่ 2 จาก 3 มหาวิทยาลัยมีทัศนะต่อบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่ใน
เกณฑ์ปานกลาง นอกจากด้านบทบาทต่อสถาบัน นิสิตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
วิทยาเขตประสานมิตร มีทัศนะอยู่ในเกณฑ์น้อย และด้านบทบาทการปฏิบัติงานของอาจารย์
ที่ปรึกษาเฉพาะด้าน (ด้านส่วนตัว) นิสิตจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร มีทัศนะอยู่ในเกณฑ์น้อย

7. นิสิตชั้นปีที่ 4 จาก 3 มหาวิทยาลัยมีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาอยู่
ในเกณฑ์ปานกลาง นอกจากด้านบทบาทต่อสถาบัน นิสิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีทัศนะ
อยู่ในเกณฑ์น้อย

8. นิสิตชั้นปีที่ 2 และปีที่ 4 มีทัศนะต่อบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาไม่แตกต่างกัน

9. ปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของอาจารย์ที่ปรึกษาตามความคิดเห็นของ

อาจารย์ที่ปรึกษา 3 มหาวิทยาลัย คือ อาจารย์มีชั่วโมงสอนและมีงานพิเศษอื่น ๆ มาก จึงไม่ค่อยมีเวลาพอที่จะให้คำปรึกษาและดูแลเอาใจใส่นิสิตได้ทั่วถึง

ชัยยุทธ์ เจริญพัฒนสุข (2527) ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา และ นิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา สาขาวิชาพลศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยศึกษาในอาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 210 คน นิสิตนักศึกษาจำนวน 540 คน ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษามีความคิดเห็นสอดคล้องว่า อาจารย์ที่ปรึกษาควรมีบทบาทในระดับมากด้านการศึกษา ได้แก่ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสาขาวิชาพลศึกษา ให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาในด้านการเรียน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเป็นเจ้าหน้าที่และกรรมการตัดสินกีฬา ให้คำแนะนำและช่วยวางแผนเกี่ยวกับวิธีการศึกษาหาความรู้ และให้ความรู้เกี่ยวกับการลงทะเบียนของสถาบัน ด้านสวัสดิการ ได้แก่ ช่วยแนะนำแหล่งหรือสถานที่ทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษา การใช้บริการต่าง ๆ ของสถาบัน เช่น ห้องสมุด ให้คำแนะนำและช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพทางกายและจิตใจ ปัญหาทางการเงินในด้านการติดต่อขอทุนการศึกษาจากแหล่งทุนต่าง ๆ ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา ได้แก่ ให้คำแนะนำในเรื่องการแต่งกายให้เหมาะสม การฝึกทักษะกีฬาต่าง ๆ อบรมกิริยามรรยาทและปลูกฝังคุณธรรม ให้คำแนะนำในเรื่องการมีระเบียบวินัยในตนเอง รวมทั้งการปรับปรุงบุคลิกภาพ ด้านวิชาชีพพลศึกษา ได้แก่ ให้ความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องของวิชาชีพพลศึกษา ปลูกฝังให้มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพพลศึกษา ส่งเสริมคุณสมบัติที่ดีในการประกอบอาชีพพลศึกษา ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความก้าวหน้าของวิชาชีพพลศึกษาและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

สำหรับบทบาทด้านการดำเนินงานให้คำปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษามีความเห็นว่างานอาจารย์ที่ปรึกษาควรพบนักศึกษาในความรับผิดชอบเป็นกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง จำนวนนักศึกษาควร 11-15 คน นักศึกษาควรมีอาจารย์ที่ปรึกษา 1 คน และรับผิดชอบตลอดการเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยเป็นกลุ่มใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง รายบุคคลไม่เกิน 30 นาที นักศึกษาควรนัดหมายอาจารย์ที่ปรึกษาและเข้าพบตามเวลานัดหมาย โดยอาจารย์ที่ปรึกษาจัดเวลาและติดต่อไว้หน้าห้องหรือโต๊ะทำงาน อาจารย์ที่ปรึกษาควรประสานงานระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอนอื่น ๆ เมื่อเกิดปัญหาทางวิชาการ และดูแลเอาใจใส่นักศึกษา และการจัดหาอาจารย์ที่ปรึกษาควรให้อาจารย์สมัครตามความสมัครใจ ส่วนนักศึกษามีความเห็นเช่นเดียวกับอาจารย์ที่ปรึกษา ยกเว้น จำนวนนักศึกษาควร 26-30 คน เมื่อต้องการได้รับคำปรึกษาควร

นัดหมายอาจารย์ที่ปรึกษา และเข้าพบตามเวลานัดหมาย โดยจัดให้เข้าพบได้ตลอดเวลา และควรจัดหาอาจารย์ที่ปรึกษาด้วยวิธีการคัดเลือกโดยคณะกรรมการในสถาบัน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษากับนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษา พบว่าแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ได้แก่ ด้านการศึกษาของนิสิตนักศึกษา และด้านการพัฒนา นิสิตนักศึกษา

พรรณนิภา ธรรมวิรัช (2528) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันการศึกษายาวไกล ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยกับนักศึกษาในความดูแล รวมทั้งบุคลากรอื่น ๆ ในสถาบันการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยวิธีการทางสังคมมิติ รวมทั้งศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษาและนักศึกษาในความดูแลเกี่ยวกับบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันการศึกษายาวไกล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสอบถามกับอาจารย์ที่ปรึกษา และนักศึกษาที่อยู่ในความดูแลของอาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบันการศึกษายาวไกล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย 5 สถาบัน ได้แก่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และวิทยาลัยพยาบาลห้วยเฉียว กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 916 คน เป็นอาจารย์จำนวน 229 คน และนักศึกษาจำนวน 687 คน ผลพบว่า

1. การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษากับนักศึกษาในความดูแลอยู่ในลักษณะของการแยกกลุ่มสังคม กล่าวคือ อาจารย์ที่ปรึกษามักมีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มอาจารย์ด้วยกันมากกว่าที่จะติดต่อกับนักศึกษาในความดูแลของตน ส่วนนักศึกษาก็มักมีการติดต่อสัมพันธ์กับกลุ่มนักศึกษาด้วยกันมากกว่าที่จะติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษาของตน
2. อาจารย์ที่ปรึกษา และนักศึกษาในความดูแลมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เกือบทุกรายการ
3. นักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เกือบทุกรายการ
4. อาจารย์ที่ปรึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เกือบทุกรายการ เมื่อจำแนกตามระยะเวลาที่ทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษา และจำแนกตามมหาวิทยาลัย

5. นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เกือบทุกรายการ เมื่อจำแนกตามมหาวิทยาลัย

สุรัสวดี มุสิกบุตร (2537) ได้ทำการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ปัญหาและอุปสรรคในการให้คำปรึกษา และแนวทางการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการ ตามทฤษฎีของวินสตันและคณะอย่างเหมาะสมกับสาขาสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการปฏิบัติได้ตามบทบาท 9 ใน 17 ข้อ (ร้อยละ 52.94) อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่จะให้คำปรึกษาและตั้งแต้ออร์เมื่อพบว่าผลการเรียนลดต่ำลง

ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการปฏิบัติได้ตามบทบาท 7 ใน 15 ข้อ (ร้อยละ 46.67) อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความรับผิดชอบ

ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการปฏิบัติได้ตามบทบาท 3 ใน 9 ข้อ (ร้อยละ 33.33) อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นกันเองเมื่อนิสิตนักศึกษาเข้าพบ

ด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการปฏิบัติได้ตามบทบาท 3 ใน 8 ข้อ (ร้อยละ 37.50) อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่เรียกพบนิสิตนักศึกษาในความดูแลเมื่อพบว่ามีเรื่องใดที่เกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พบว่า มหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคปฏิบัติได้ตามบทบาทมากกว่าส่วนกลาง 3 ด้านคือ ด้านการแนะนำและให้คำปรึกษา ด้านการพัฒนานิสิตนักศึกษา และด้านการให้ความช่วยเหลือและประสานงาน ส่วนอีก 1 ด้านปฏิบัติได้เท่ากัน

ในด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการเห็นว่าเป็นปัญหาคือ ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษา ส่วนนิสิตนักศึกษาเห็นว่าที่เป็นปัญหา คือ ขาดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการกับนิสิตนักศึกษา

สำหรับแนวทางการพัฒนาอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการนั้น มหาวิทยาลัยควรกำหนดวิธีการและแนวทางการปฏิบัติงานของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการทั้ง 4 ด้าน ให้เป็นระบบที่นำไปสู่การปฏิบัติได้ และให้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน

พรชูลี อาชวอำรุง (2537) ได้ศึกษาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลบทบาท อาจารย์ที่ปรึกษาในอุดมการณ์ และหน้าที่ในการจัดกระทำเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทุก ๆ ด้าน

ในตัวนิสิตนักศึกษา จากทฤษฎี หลักการ ผลการวิจัยและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และค้นหา การปฏิบัติจริง ในปัจจุบันในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ตามการรายงานของผู้บริหารวิชาการ อาจารย์ที่ปรึกษา และนิสิตนักศึกษา จำนวน 19 แห่งทั่วประเทศ แบ่งเป็น 4 สาขาวิชา คือ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์สุขภาพ ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้ ด้านการให้คำปรึกษาและแนะแนว บทบาทที่มีการปฏิบัติสูงทุก ๆ สาขาวิชา ได้แก่ การวางแผนทางการศึกษา การแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตร โปรแกรมการศึกษาและการ ปรับตัว บทบาทที่ยังต้องปรับปรุง ได้แก่ การวางแผนการศึกษาให้เหมาะสมกับเป้าหมายใน ชีวิตของนิสิตนักศึกษา การให้คำปรึกษาเพื่อศึกษาต่อ ด้านพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา บทบาทที่ เป็นอุดมการณ์พบในเรื่องการสนับสนุนให้เป็นตัวของตัวเอง มีทัศนคติที่ดีต่อสาขาวิชาที่เรียนอยู่ มีการแก้ไขข้อบกพร่องของนิสิตนักศึกษาทันที และอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นิสิต นักศึกษา บทบาทที่ควรปรับปรุง ได้แก่ การขาดการใช้แบบฟอร์มต่าง ๆ และการประมวลข้อมูล ของนิสิตนักศึกษาเพื่อกระตุ้นพัฒนาการทุก ๆ ด้าน ด้านการปฏิสัมพันธ์กับนิสิตนักศึกษา บทบาท ที่มีปฏิบัติดีอยู่แล้ว ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตรในการให้คำปรึกษา แสดง ความสนใจเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาในความดูแลนอกเหนือจากเรื่องวิชาการและสนับสนุนให้ แสดงความเห็นส่วนตัว แต่ยังมีปฏิบัติน้อยในเรื่องการจัดตารางเวลาเฉพาะเพื่อการให้ คำปรึกษา ทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับกระบวนการให้คำปรึกษา และมีได้ใช้แบบฟอร์มใน การนัดพบอาจารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาทางสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีพบปะกับ นิสิตนักศึกษาอย่างไม่เป็นทางการมากกว่า และอาจารย์ทางสังคมศาสตร์ ไม่อ้างถึงการให้ คำปรึกษาครั้งก่อนในการเริ่มให้คำปรึกษาครั้งใหม่ ด้านการให้ความช่วยเหลือและการ ประสานงาน พบว่า อาจารย์ที่ปรึกษาพยายามหาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่ทราบแต่จำเป็น ต่อการให้คำปรึกษา จัดหาข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อนิสิตนักศึกษา เรือนิสิตศึกษามาชพบเพื่อ รับทราบปัญหาต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ดีอาจารย์ที่ปรึกษาไม่ค่อยให้ข้อมูลนิสิตนักศึกษา เพื่อ ประโยชน์แก่อาจารย์ผู้สอน และมีได้ช่วยเหลือในการประสานงานเพื่อการฝึกงาน

สำหรับปัญหาและอุปสรรค พบว่าเป็นจุดเด่น ได้แก่ สถาบันมีกฎเกณฑ์และระเบียบ ซึ่งไม่เอื้อต่อการจัดกระบวนการให้คำปรึกษาวิชาการที่สนับสนุนพัฒนาการของนิสิตนักศึกษา ไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบทางวิชาการ และการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรอย่างสม่ำเสมอและทันการ การทำงานเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาไม่ได้รับความสนใจ ไม่มีการจัดสัมมนา อาจารย์ที่ปรึกษา ไม่ได้สนใจและสนับสนุนด้านขวัญกำลังใจ หรืองบประมาณในการพัฒนานิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษามักจะปรึกษารุ่นพี่หรือเพื่อนมากกว่า มีช่องว่างระหว่างวัยกับอาจารย์ที่ปรึกษา มีความรู้สึกเกรงกลัวผู้ใหญ่ ไม่มีการจัดเวลาเฉพาะเพื่อการให้คำปรึกษาอย่างสม่ำเสมอ และการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาไม่ได้รับการยกย่องเท่าที่ควร

Pascarella, Terenzini, and Hibel (1978) ได้ทำการวิจัยสภาพการณ์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา และความสัมพันธ์ที่ทำนายได้ของผลการศึกษา การวิจัยทำนายว่า ผลการศึกษาของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยนั้นเกี่ยวข้องกับอาจารย์ และนักศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ที่ปรึกษา การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อนำให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคม และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมในสถาบัน ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมกลุ่มของนักศึกษา ความดีและคุณภาพการปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ที่ปรึกษา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีสังคมประกิตกับอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์อื่น ๆ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางวิชาการและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเพิ่มสูงขึ้น

Harold (1981) ได้ทำวิจัยเรื่อง การรับรู้ของนักศึกษา และอาจารย์เกี่ยวกับความต้องการคำปรึกษาแนะนำทางวิชาการของนักศึกษามหาวิทยาลัยฟลอริดา (Florida State University) จุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อสำรวจและเปรียบเทียบความต้องการการปรึกษาแนะนำทางวิชาการของนักศึกษา ตามการรับรู้ของนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษา และสำรวจลักษณะของประชากรที่แตกต่างกันว่าจะมีความแตกต่างกันระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับความต้องการการให้คำปรึกษาแนะนำหรือไม่ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยนักศึกษาและอาจารย์ใน 6 สาขาวิชาในวิทยาลัย 6 แห่ง การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม ได้รับคำตอบคืนมาจากอาจารย์ 71% และจากนักศึกษา 80% ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความต้องการที่จัดอยู่ในอันดับความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรกจาก 13 อันดับ

ตามการรับรู้ของนักศึกษา ได้แก่ (1) การให้ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสการทำงานในสาขาที่ต้องการ (2) ช่วยศึกษาในเรื่องอาชีพและการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพ (3) การจัดให้คำปรึกษาแนะนำในการปรับปรุงการเรียน (4) ให้คำปรึกษาถึงวิธีดำเนินงานและข้อกำหนดเกี่ยวกับนักศึกษา (5) ช่วยเหลือนักศึกษาในการเลือกวิชาเอก ส่วนการรับรู้ถึงความต้องการของนักศึกษาที่อาจารย์เห็นว่ามีค่าสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) ช่วยนักศึกษาค้นหาแนวทางในการทำให้ประสบการณ์ในวิทยาลัยน่าสนใจและกระตุ้นความสามารถทางด้านสติปัญญาให้มากขึ้น (2) การจัดให้คำปรึกษาและแนะนำในการปรับปรุงการเรียน (3) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสการทำงานในสาขาที่ต้องการ (4) ช่วยนักศึกษาในการศึกษาต่อในสาขาวิชาชีพที่เป็นไปได้ (5) ช่วยนักศึกษาในการวางแผนการเรียน

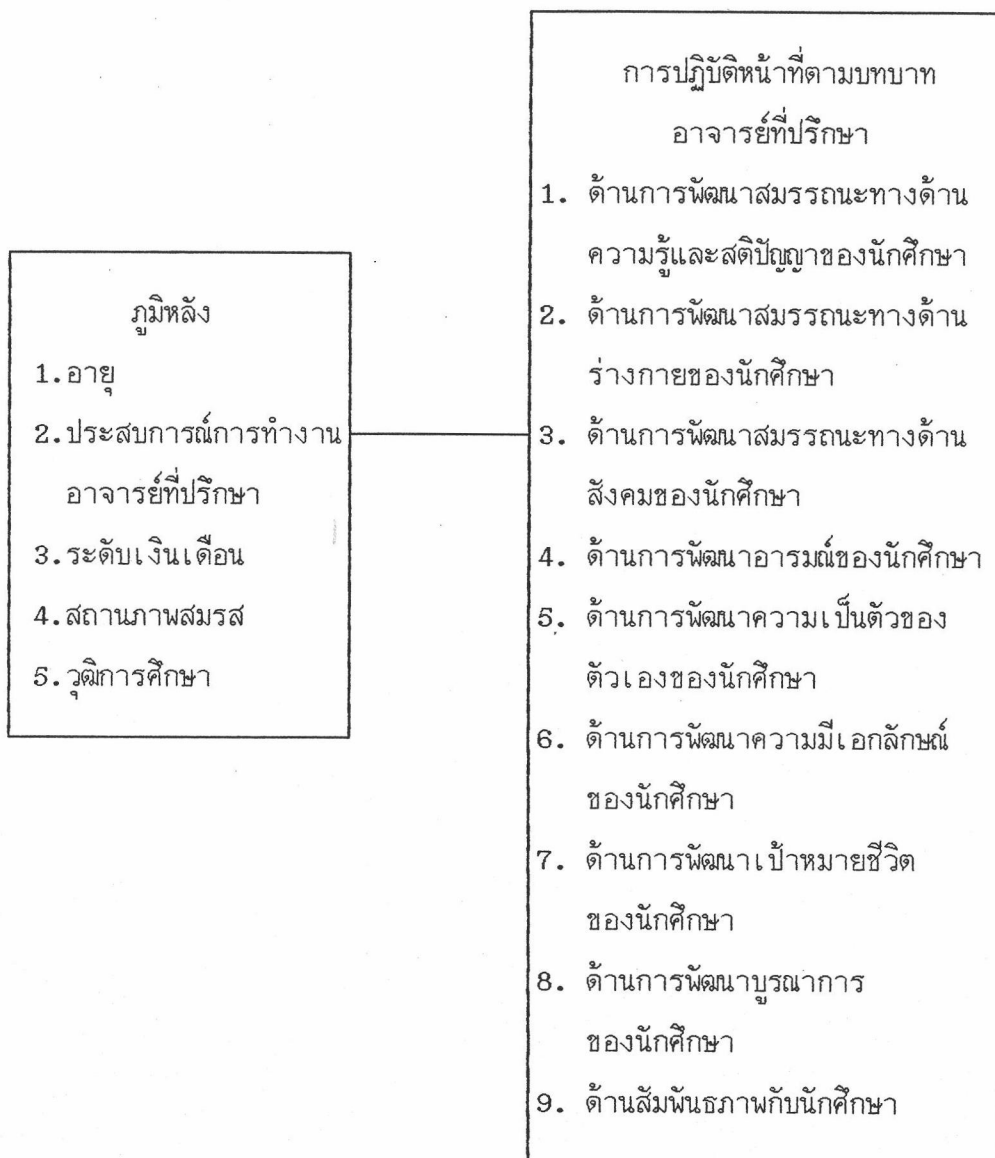
Saboury (1989) ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ของอาจารย์ที่ปรึกษาใน Michigan State University จำนวน 77 คน เกี่ยวกับหน้าที่ การพัฒนานักศึกษา และอื่น ๆ ผลพบว่า โดยแต่เดิมการให้การปรึกษาด้านวิชาการเป็นหน้าที่ของอาจารย์ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อที่จะเอื้ออำนวยความสะดวกต่อความก้าวหน้าทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงมีการให้ความสำคัญต่อความหลากหลายของนักศึกษาและการพัฒนาของนักศึกษา มีการปรับเปลี่ยนการให้การปรึกษาด้านวิชาการ โดยมีการปฏิบัติที่มากกว่าการควบคุมตรวจตราความก้าวหน้าทางการศึกษา การอธิบายเกี่ยวกับการให้การปรึกษาทางด้านวิชาการ ยังไม่ชัดเจนและถูกต้อง และมีปัญหาว่าใครควรกระทำหน้าที่ดังกล่าว การทำหน้าที่ให้การปรึกษาด้านวิชาการต้องการมากกว่าการมีความรู้เฉพาะสาขาวิชา อาจารย์ที่ปรึกษายังทำงานในระบบเดียวกันและไม่เข้าใจถึงความรับผิดชอบของอาจารย์ที่ปรึกษา การปฏิบัติงานการให้การปรึกษาแนะนำด้านวิชาการเป็นอิสระ โดยไม่มีองค์กรในมหาวิทยาลัยควบคุมดูแล อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีวุฒิการศึกษาสูงสุด (Terminal Degrees) ทำหน้าที่โดยให้ความสำคัญกับ "การศึกษา" ของนักศึกษา ขณะที่อาจารย์ที่ปรึกษาที่ไม่มีวุฒิการศึกษาสูงสุด (Non-Terminal Degrees) จะสนใจต่อการพัฒนานักศึกษาในฐานะของบุคคล ผลการศึกษาบ่งชี้ว่านักศึกษามักจะเลือกที่จะเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาที่ไม่มีวุฒิการศึกษาสูงสุด และอาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นผู้หญิงมีความสนใจเอาใจใส่ต่อการพัฒนาของนักศึกษามากกว่า

Mcgowan (1989) ได้ศึกษาวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตคู่มือการให้การปรึกษาแนะนำด้านวิชาการสำหรับ The College of Mount Saint Vincent หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1. คู่มือการปรึกษาแนะนำด้านวิชาการ 2. โปรแกรมการศึกษา 3. ทฤษฎีการพัฒนา กระบวนการศึกษาทำโดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการปรึกษาแนะนำด้านวิชาการ ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษา คู่มืออาจารย์ การสนับสนุนของผู้บริหาร ต่อระบบการปรึกษาแนะนำด้านวิชาการและมาตรฐานของโปรแกรมการปรึกษาแนะนำที่ดี มีการสรุปรวบรวมจากการพิจารณาองค์ประกอบอื่นในสถาบัน ที่สัมพันธ์กับการปรึกษาแนะนำทางวิชาการ และอภิปรายข้อสรุปเพื่อให้ได้คู่มือที่มีความเหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของสถาบัน มีการเน้นถึงความสำคัญของการบูรณาการทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาในระบบการปรึกษาแนะนำทางวิชาการ ส่วนใหญ่ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้อภิปรายถึง ความต้องการที่จะเชื่อมการให้ข้อมูลในการปรึกษาแนะนำให้เข้าด้วยกันกับทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาของ Chickering และ Perry ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ดีมากในการพัฒนานักศึกษาทั้งด้านสติปัญญาและจิตสังคม นอกจากนี้ยังได้รวบรวมการวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการฝึกอบรมการให้การปรึกษาแนะนำ รวมทั้งข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติใน The College of Mount Saint Vincent ไว้ด้วย

Almulla (1990) ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษาใน Saudi Arabia โดยบ่งชี้ความต้องการตามการพัฒนาของนักศึกษาในด้านการศึกษาและสติปัญญา สาขาวิชา และอาชีพ บุคคลและสุขภาพจิต สุขภาพและร่างกาย ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครอบครัว สถานภาพทางเศรษฐกิจ และวิถีชีวิต เพื่อแสดงให้เห็นว่าทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาของ Chickering สอดคล้องกับปัญหาของนักศึกษาที่เกิดขึ้นตามพัฒนาการของนักศึกษาหรือไม่ และเปรียบเทียบปัญหาของนักศึกษาใน Saudi Arabia กับ The United States เครื่องมือในการวิจัยใช้แบบสอบถาม ผลพบว่า ปัญหาและความต้องการของนักศึกษามากที่สุดในด้านสาขาวิชาและอาชีพ การศึกษาและสติปัญญา ทฤษฎีของ Chickering ได้รับการพิสูจน์ให้เห็นประโยชน์ต่อการเข้าใจปัญหาและความต้องการของนักศึกษา และจากการเปรียบเทียบนักศึกษาทั้ง 2 สถาบันพบว่า นักศึกษาประสบความยากลำบากในการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาส่วนบุคคล และอาชีพในอนาคต ผลการวิจัยให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุงการบริการนักศึกษา ซึ่งรวมถึงจัดดำเนินการให้มีประสิทธิภาพของบริการให้การปรึกษา ระบบการปรึกษาแนะนำ การจัดหางาน การสอนที่มีประสิทธิภาพ และกิจกรรมต่าง ๆ

Frost (1990) ได้ทำการศึกษาผลของการให้คำปรึกษาทางวิชาการ และความถี่ของอาจารย์ในการให้ความสนใจด้านพัฒนาการทางสติปัญญาของนักศึกษาหญิงปี 1 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของวัตสัน เกรเซอร์ (The Watson-Glaser Critical Thinking Apprais) แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการการให้คำปรึกษาทางวิชาการและแบบประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาต่อประสบการณ์ที่ได้รับจากการให้คำปรึกษาทางวิชาการ ซึ่งผลการวิจัยบ่งชี้ว่าการพบปะกันระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ บ่อยครั้งจะส่งผลต่อนักศึกษาที่จะได้รับทัศนคติและค่านิยมทางปัญญาจากอาจารย์ อันจะส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษาปี 1 ด้วย

Didelot (1992) ศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาผู้ใหญ่ต่อประสิทธิภาพของอาจารย์ที่ปรึกษาในการช่วยเหลือพวกเขาจากความกลัวที่เกิดขึ้นจากการศึกษา ด้วยการฟังและควบคุมความกลัว และเพื่อได้ข้อมูลสำหรับเป็นข้อเสนอแนะการปฏิบัติในอนาคต การวิจัยทำโดยวิธีการสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งระบุว่าพวกเขาสามารถพบอาจารย์ที่ปรึกษาได้โดยสะดวก น้อยกว่า 2 ใน 3 รายงานว่าอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ฟังที่ดี มากกว่าครึ่งหนึ่งระบุว่าอาจารย์ที่ปรึกษา ไม่สนใจอย่างแท้จริงต่อความประทับใจที่มีต่อสถาบันของพวกเขา และเชื่อว่าพวกเขาไม่มีเรื่องราวใดเพื่อไปหาอาจารย์ที่ปรึกษารูสึกสุขสบายเมื่อพบอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ใน 3 สุขสบายจากความกลัวที่เกิดขึ้นจากการศึกษา สำหรับการเลือกที่จะพูดคุยอภิปรายเกี่ยวกับความกลัวที่เกิดขึ้นจากการศึกษา ส่วนใหญ่ (80%) ไม่เลือกอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ใน 3 เลือกที่จะพูดคุยอภิปรายกับผู้อื่นที่ไม่ใช่อาจารย์ที่ปรึกษาในสถาบัน แต่พวกเขาจะพูดคุยอภิปรายด้วยหากอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้เริ่มต้น แต่อย่างไรก็ตามพบว่ามีการพูดคุยอภิปรายกับอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับความกลัวของพวกเขาเพียง 20% ผลที่ค้นพบดังกล่าวได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการปรึกษาแนะนำ การจัดทางเลือกอื่น ๆ ให้แก่นักศึกษาผู้ใหญ่ การสนับสนุนทางการศึกษาแก่นักศึกษาผู้ใหญ่เพื่อเกิดความพึงพอใจ เพิ่มอัตราการคงอยู่ของนักศึกษาผู้ใหญ่

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษา คือ การกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ของอาจารย์พยาบาลเพื่อให้บังเกิดผลดีส่งผลให้นักศึกษาเกิดการพัฒนาด้านที่และความรับผิดชอบตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาทั้งหมด 9 ด้าน ประกอบด้วยด้านการพัฒนาสมรรถนะทางด้านความรู้และสติปัญญาของนักศึกษา ด้านการพัฒนสมรรถนะทางด้านร่างกายของนักศึกษา ด้านการพัฒนสมรรถนะทางด้านสังคมของนักศึกษา ด้านการพัฒนาอารมณ์ของนักศึกษา ด้านการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองของนักศึกษา ด้านพัฒนาความมีเอกลักษณ์ของนักศึกษา ด้านการพัฒนาเป้าหมายชีวิตของนักศึกษา ด้านการพัฒนาบูรณาการของนักศึกษา และด้านสัมพันธภาพกับนักศึกษา ภูมิหลังเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องที่สำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาของอาจารย์พยาบาล ดังที่ จินตนา ยูนิพันธุ์ (2534) กล่าวว่า เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นจะมีการสั่งสมประสบการณ์ชีวิต มีการปรับตัวและเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลาทำให้ความคิดความรู้สึกต่อตนเองเปลี่ยนแปลง เรียนรู้และแสวงหาวิถีปฏิบัติเพื่อตอบสนองความต้องการของตน เพื่อให้ตนเองรู้สึกมั่นคงและพึงพอใจ สอดคล้องกับ เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ (2529) ที่กล่าวว่า การมีประสบการณ์มากจะช่วยพัฒนาความคิด ความคิดในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะเป็นไปด้วยความรอบคอบมากขึ้น ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการมีอายุและประสบการณ์มากขึ้น ย่อมทำให้อาจารย์พยาบาลเรียนรู้การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาที่มีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในนักศึกษา และสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทได้ดีขึ้น

การมีโอกาสเข้าอยู่ในระบบการศึกษาอบรมอันยาวนาน บุคคลย่อมมีโอกาสได้รับการฝึกอบรมและมีประสบการณ์ทางวิชาการมาก ย่อมส่งผลถึงการประพฤติปฏิบัติของบุคคลนั้น (ลิวส์ตี โพลีวัฒน์, 2524) จากการศึกษาเป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้ ทักษะคติ แบบของความประพฤติและมรดกทางสังคม รวมทั้งมีบทบาทในการเตรียมบุคคลให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติรอบตัว เข้าใจสังคม พัฒนาความคิด และทัศนคติในการดำรงชีวิต (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2534) วุฒิกการศึกษาที่แตกต่างกันย่อมมีผลให้อาจารย์พยาบาลมีการปรับตัวและปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพแตกต่างกัน

สถานภาพสมรส บุคคลที่มีสถานภาพสมรสคู่ จะมีวุฒิภาวะทางอารมณ์มากขึ้น เพราะครอบครัวเป็นแหล่งของความรัก มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน (ละออ หุตางกูร, 2528) สามารถพัฒนาความเข้าใจในนักศึกษาและให้ความอบอุ่นแก่นักศึกษา เรียนรู้ และสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาได้อย่างดี Davis (1951) กล่าวว่า ฐานะทางเศรษฐกิจดี

ข้อมทำให้มีขวัญ และกำลังใจในการทำงาน กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ให้ความร่วมมือ เต็มใจ ปริมาณงานสูงและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ จรรยา อร่ามกุล (2528) กล่าวว่า ความพร้อมทั้งในด้านส่วนตัว ความเป็นอยู่ อัตราเงินเดือน รายได้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้อาจารย์แสดงบทบาทการให้คำปรึกษาแนะนำได้อย่างเต็มที่